

Вітчизняна книга в блокаді

У Міжнародний день книги й авторського права Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Т. Шевченка, Національна спілка письменників України й Українська асоціація видавців і книгорозповсюджувачів провели в приміщенні НСПУ круглий стіл, присвячений ситуації з українською книгою в державі. Загальна констатація зібрання невтішна: українська книга перебуває на задвірках суспільного життя. Це стосується і книговидавництва, і книжкової торгівлі, і наповненості наших бібліотек. Із тривогою і боєм говорили про це ведучий, голова ВУТ “Просвіта”, народний депутат України **Павло Мовчан**, голова НСПУ **Віктор Баранов**, президент УАВК **Олександр Афонін**, голова Київської організації НСПУ **Михайло Сидоржевський**, директор Департаменту видавничих справ і преси Держкомтелерадіо України **Олексій Кононенко**, письменники **Галина Тарасюк**, **Петро Осадчук**, **Анатолій Качан**, генеральний директор Національної парламентської бібліотеки України **Тамара Вилегжанина**, директор Видавничого центру “Просвіта” **Василь Клічак**, директор видавництва “Мистецтво” **Ніна Прибєга**, інші промовці. Ішлося про проблеми захисту національного книговидавництва і книжкового ринку перед навалом зарубіжних видань, насамперед російських, незахищеність нашого інформаційного простору, відсутність цілеспрямованої гуманітарної політики протягом двох останніх десятиліть. Бракує координації дій державних структур, громадського сектору, приватного бізнесу,

Фото Олеса Дмитренка

спонсорів у розвитку національного книговидавництва і поширенні української книги.

Учасники круглого столу ухвалили Звернення до Президента України Вік-

тора Януковича з конкретними пропозиціями щодо підтримки української книги.

Детальніше про круглий стіл — у наступному числі “СП”.

ЗВЕРНЕННЯ до Президента України

Учасники круглого столу “Міжнародний день книги і авторського права” з представників Національної спілки письменників України (НСПУ), Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Тараса Шевченка, Української асоціації видавців і книгорозповсюджувачів (УАВК) звертаються до Вас, шановний Вікторе Федоровичу, з глибоким занепокоєнням у зв’язку з прогресуючою культурною, моральною, інтелектуальною кризою в українському суспільстві.

На думку учасників круглого столу, однією з головних причин цього небезпечного явища є відсутність серед пріоритетів державної політики системних дій щодо виховання культурної, освіченої моральної та інтелектуальної людини, а відповідно, і необхідного культури книги та читання як фундаментальної основи формування нації і держави. Адже книга, Міжнародний день якої відзначають усі держави — члени Організації Об’єднаних Націй саме сьогодні, 23 квітня, була, є і ще довго залишатиметься головним чинником формування людини. Саме знання, отримані з книжок, а не з інформаційних повідомлень друкованих та електронних ЗМІ, є тим підґрунтям, яке дозволяє людині-громадянину бути свідомим творцем не тільки

власної долі, а й кращого майбутнього для всієї країни.

На превеликий жаль, Україна, її державні інституції протягом усіх двадцяти років незалежності так і не спромоглися, подібно до інших європейських держав, вийти на шлях розроблення та реалізації власної стратегічної програми популяризації вітчизняної книги.

Одна з причин духовної кризи нашого суспільства — ігнорування владою видання вітчизняних книг, їхнє читання, що безпосередньо впливає на розвиток людини, формування її свідомості. В Україні на одного мешканця припадає одна книга в рік. І це при тому, що нижній поріг, який забезпечує націю від деградації, за твердженнями європейських експертів, становить 2—2,5 книги в рік на одну особу.

Але навіть наявність книги в друкованому вигляді ще не означає, що вона буде спожита, тобто придбана і прочитана. За даними УАВК, протягом минулого року середньостатистичний українець купував книжок вітчизняного виробництва в середньому на 2,5 долара США, росіянин відповідно — на 19 доларів США, поляк — на 32 євро, француз — на 50 євро, німець — на 118 євро. Навіть беручи до уваги різницю у вартості книжок у різних країнах, відставання у споживанні книжкового продукту українцями від європейців вражає.

Однак усі ці шістнадцять років нама-

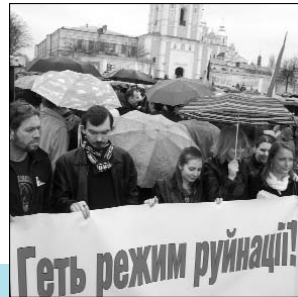
гання громадськості спонукати органи влади до системних дій, які б дозволили повернути суспільству книгу і культ моральної, освіченої, інтелектуальної людини як головного багатства країни й засобу гарантованого ефективного руху держави та її економіки шляхом динамічного розвитку залишилися марними.

Упродовж півроку на розгляді в Кабінеті Міністрів України перебуває розроблена Державним комітетом телебачення і радіомовлення України спільно з Українською асоціацією видавців та книгорозповсюджувачів Концепція Державної цільової національно-культурної програми популяризації вітчизняної книговидавничої продукції та читання на 2013—2017 роки. Але затвердження цієї Концепції, до речі, підтриманої всіма міністерствами гуманітарного блоку уряду, і розроблення на її основі державної програми вперто блокується Міністерством фінансів України, керівництво якого вважає розроблення і впровадження такої програми передчасним.

Тому ми, учасники круглого столу, звертаємося до Вас, вельмишановний пане Президенте, з проханням дати право на життя програмі, мета якої повернути в українське суспільство книгу й читання, а самому суспільству — віру в майбутнє своєї країни.

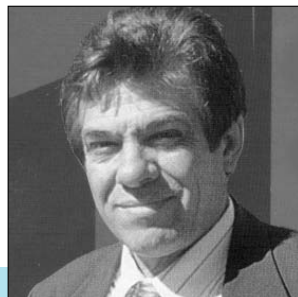
23 квітня 2012 р.
м. Київ

НЕ БУДЬ БАЙДУЖИМ!

2

РІК АНАТОЛІЯ ПОГРІБНОГО

6

ПОЕТИЧНА АНТОЛОГІЯ “СТРІЛА”

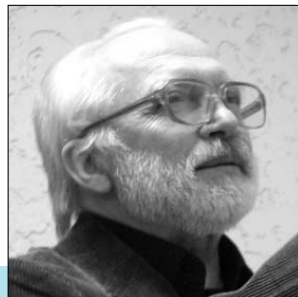
8–9

ЗОЛОТИЙ КЛЮЧ НАЦІЇ

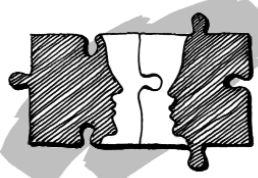

10

ЗАГАДКА ЛЮБОВІ СТЕПАНА ГАНЖИ

14–15

Мало Узвозу — зазіхають на схили Дніпра

Близько тисячі людей 21 квітня зібралися на Михайлівській площі у Києві, протестуючи проти забудови Андріївського узвозу. Учасники мітингу висунули до міської влади та керівництва держави низку вимог, серед яких — запровадження мораторію на будівництво в історичному центрі Києва; проведення ревізії та скасування неправомірних земельних відводів на Андріївському узвозі та інших ділянках в історичному центрі столиці; притягнення до відповідальності керівників Міністерства культури України та Київської міської держадміністрації за невиконання ними обов’язків із охорони історико-культурних пам’яток.

Від влади також вимагають створити незалежну комісію за участю істориків, архітекторів і митців, які розроблять проект збереження та розвитку культурного центру Києва; ця ж комісія має запропонувати зміни до закону про містобудування, які дозволять жорстко карати забудовників за порушення. Учасники акції протесту проти руйнування Андріївського узвозу завершили свій захід біля столичної мерії вимогою відставки голови Київської міської державної адміністрації Олександра Попова.

Руйнація Андріївського узвозу — лише частина нищення історичних столичних пам’яток і хаотичної забудови міста, зокрема на Дніпрових схилах. Кілька років тому гучно говорили про елітний житловий хмарочос, до якого, всупереч проекту, надбудували сім зайвих поверхів. Скандал нічим не завершився. Нині на Дніпрових кручах — потвора за потворою виростає ліс “висоток”.

Чергову затию горобудівничих коментує голова комісії Київради з питань культури та туризму Олександр БРИГИНЕЦЬ:

— Влада готує нове будівництво біля парку Слави на замовлення Свято-Успенської Києво-Печерської лаври УПЦ Московського патріархату. На земельній ділянці площею 0,060 га по вул. Івана Мазепи, 156, планують звести церкву Святителя Миколая. Відповідний проект землеустрою зараз на погодженні в Головному управлінні земельних ресурсів Києва.

— Але ж це історична зона Києва?

— Ця земельна ділянка розташована, по-перше, в Центральному історичному ареалі міста, на території пам’ятки “Історич-

ний ландшафт Київських гір і долин р. Дніпра”, по-друге, на території пам’ятки археології національного значення — “Культурний шар села Берестове (X—XI ст.)”, по-третє, у межах скори-

гованої охоронної зони пам’яток ЮНЕСКО — ансамблю Національних заповідників Софія Київська та Києво-Печерська лавра, по-четверте, в безпосередній близькості до земляних укріп-

лень колишнього оборонного валу Київської фортеці, по-п’яте, поруч із пам’яткою архітектури XI—XII ст. церквою Спаса на Берестові.

Відповідно до Генерального плану Києва, ця територія належить до зони зелених насаджень загального користування та зарезервована для розвитку мережі зеленої зони міста.

— Отже, низка порушень. Очевидно, тут мають зреагувати відповідні інстанції?

— Реалізація такого проекту потребує отримання рекомендацій щодо будівництва в межах охоронної (буферної) зони пам’яток ЮНЕСКО, внесення Київрадою змін до Програми комплексного розвитку зеленої зони Києва та до Генерального плану міста — щодо зміни цільового призначення земельної ділянки.

Однак заявку подано. Зусил-

лями людей, не байдужих до долі міста, ми в Київграді поки що зупинили узгодження цього дивного проекту. Але втрачати пильності не треба, адже ініціатори затії такі прагнуть її реалізувати.

— І справді можуть, шукаючи покровителів у владі. А чи до всіх конфесій влада така прихильна?

— Зовсім ні. Ось ситуація у цьому ж районі. Греко-Католицька Церква Святого Миколая на Аскольдовій могилі через статус Дніпровських схилів як особливо цінних земель не може навіть підвести комунікацій до храму.

Щодо схилів Дніпра, то виношується ще одна ідея: уздовж Паркової алеї між стадіоном “Динамо” та майбутнім вертолітним майданчиком хочуть спорудити два шестиповерхові житлові будинки.

Спілкувався Петро АНТОНЕНКО
Фото Олеся ДМИТРЕНКА

Надія КИР’ЯН

Складається враження, що на Юлію Тимошенко хочуть “повісити” всі можливі й неможливі злочини. Це просто непристойно, якщо врахувати, що країна потопає в корупції, яка вже загрожує національній безпеці України; гучних скандалів, відомих громадськості, прокуратура вперто “не помічає”; справжні злочинці гуляють на свободі, хизуються неймовірними статками і повчають, як треба жити.

19 квітня у Харкові розпочалося перше попереднє засідання у справі про фінансові махінації в корпорації ЄЕСУ 1997 року, у яких звинувачують колишнього прем’єр-міністра, яка нібито давала усні вказівки керівництву, хоч на той час там уже не працювала. Справу розглядають працівники Київського районного суду м. Харкова у приміщенні Апеляційного суду, оскільки там більша зала.

До суду потрапити було нелегко, а перші ряди задовго до початку зайняли народні депутати від Партії регіонів. До речі, як вони туди потрапили (а з ними ще з п’ять десятків невідомих осіб) й коли — загадка, оскільки адвокат Сергій Власенко й депутати від БЮТу довго тиснули на кнопку дзвінка, доки їм таки відчинили двері. Фото- та відеозйомку, а також трансляцію журналістам заборонили. Самої підсудної в залі не було, вона просто не могла дістатися до суду за станом здоров’я, тому написала відмову від участі. Власне, тільки цим, мабуть, процес відрізняється

Вистава триває? Нотатки учасниці мітингу під стінами харківського суду

від славнозвісного печерського, все наступне захисники Тимошенко вже з самого початку сприйняли як дежавю, бо зрозуміли: жодні прохання захисту задоволені не будуть, що й підтвердилося.

Близько сьомої ранку плацдарм перед Апеляційним судом також зайняли фанати антиюлі. З державними прапорами. Ентузіазму у діях не виявляли, хтось вигукував у мегафон, яка Юля злодійка. Інші “відбували” свої години мовчки, досить понуро. Плакати традиційні, а були й “креативні”, на кшталт: “Нам нужен ЕВРО, а не Юля”. Йшлося про гроші чи футбол — не знають, мабуть, і автори цього творіння.

Антифанів, як завжди, охороняв кордон міліції. До честі харківських правоохоронців, з виразів їхніх облич можна було прочитати, що їм навіть ніяково через те, що мусять там стояти. Совість їх ще не покинула.

Години з восьмої у парку імені Руднева, навпроти суду, почали збиратися прихильники Тимошенко, переважно представники БЮТу з різних областей: Луганщини, Київщини, Херсонщини, Чернігівщини, Харківщини та ін. Вони розгортали прапори, готували транспаранти, надягали косинки, значки тощо. До

початку суду їх назбиралося кілька тисяч, що для Харкова було подією.

Ближче до десятої представники опозиції встановили гучномовці й почався мітинг. Першим, як завжди, промову виголосив Олександр Турчинов. Її суть полягала в тому, що нинішня влада не може похвалитися досягненнями, тому активно взялася знищувати опозицію, щоб не було альтернативи. Згадав газову справу, за якою Тимошенко ув’язнено на сім років, але їм цього замало. Ще раз наголосив, що для потреб населення у нас вистачає газу власного видобування, який хитрі ділки продають і набивають кишені, а з людей, які одержують мізерні зарплати, здирають останні копійки.

Про події в суді та загалом у країні учасникам мітингу повідомляли народні депутати Юрій Одарченко, Сергій Пашинський, Андрій Павловський, Володимир Яворівський, Роман Забзалюк, Василь Кравчук, активісти БЮТу. Депутат від АР Криму Андрій Сенченко розповів, що у кримському селі Шолкіному людей обурило підвищення цін на комунальні послуги і вони організовано перестали платити, у Старому Криму з цієї ж причини із семи тисяч мешканців мітингувало

Фото Надії Кир’ян

600 — і тарифи знизили. Отже, ми можемо відстояти свої права.

Поки йшов мітинг, відбулися деякі пригоди. Були спроби з боку “осіб зі специфічною зовнішністю” розламати бютівські банери та палатки, які встановлювали. Зокрема металевою трубою вдарили по голові народного депутата з фракції БЮТ Бориса Пудова, який сам про це розповів. Міліціонери не втручалися. Потім заявили, що наردهпу на голову просто впала труба.

Цікава реакція губернатора Добкіна, який наступного дня, назвавши мітинг “шабашем”, заявив: “Величезні автомобільні пробки, купи сміття і пляшок, залишені після так званого мирного мітингу прихильників Юлії Тимошенко, — все це дуже дисонує з нашим хар-

ківським способом життя”. Можливо, хтось і залишив пляшку з-під мінералки, а що “куп сміття” не було — це точно. Але найсмішніше — про величезні пробки. Звідки б їм узятися? Ну, приїхало до Харкова зайвих два десятки автобусів, до речі, під’їжджали з різних кінців міста у різний час, окремими шляхами (бо не пускали), автобуси також залишили хто де, бо до суду йшли кілька кварталів пішки, тротуарами. Сам мітинг проводили в парку Руднева, там автомобілі не їздять. І якщо у Харкові виникають величезні затори через два десятки автобусів, як же це місто збирається невдовзі приймати тисячі футбольних уболівальників?

Розгляд справи по суті призначено на 28 квітня. Вистава триває?

Перший мер Тернополя — письменник, етнограф і... адвокат Франка

Валентина СЕМЕНЯК,
м. Тернопіль

Автором “тернопільського світла” став міський голова, який уклав угоди з фірмами Відня та Будапешта про будівництво електростанції і запровадження електричного освітлення ще 1897 року. Через чотири роки комісія з Відня дала схвалення на введення в експлуатацію міської електромережі... Згодом з'явилися водогін і каналізація.

Не треба також думати, що в Тернополі завжди була українська мова. Освіта провадилася німецькою, а міщани, які одружувалися з польками, здебільшого спілкувались у сім'ях польською. Національна свідомість поміж русинською інтелігенцією стояла на низькому рівні. І ось несподівано для всіх 1896 року першим бургомістром було обрано Володимира Лучаківського, котрий на той час був єдиним українським адвокатом, що тримався осторонь політики, а міщанство прагнуло мати при владі лише “нейтральну” людину.

Тодішні тернопільці просто “влучили в десятку”, поставивши над громадою людину з університетською освітою, яка вільно володіла польською та німецькою мовами, а в побуті спілкувалася лише українською. Пан Володимир починає енергійно впроваджувати серед місцевої інтелігенції рідне слово.

Зі спогадів його сучасників: “Була це на ті часи справді незвичайна річ, що русин міг стати бургомістром Тернополя і був ним тривалий час. На тім впливовім становищі міг Лучаківський зробити багато добра для русинів

у місті”. А добра перший міський голова (на відміну від багатьох наступників) зробив чимало. Організував і очолив товариство “Руської бесіди” та філії “Просвіти”, був членом Тимчасового комітету для укладання Статуту фундації імені князя Костянтина Острозького, організував український аматорський театр. Переклав для театру близько двадцяти п'єс із німецької та польської мов. До речі, Лучаківський створив “Руську Бурсу” і очолював її майже чверть життя ще задовго до обрання на посаду бургомістра. У фондах Тернопільського краєзнавчого музею зберігається Грамота: “Ті руські діти, що Ви їх вивели в люди, як живі свідки Вашої благодатної діяльності. Тож як довго існуватиме “Руська Бурса”, Ваше ім'я буде вписане в її історію золотими буквами, якої заснователя, доброго і довголітнього провідника”.

Бургомістр одразу заходився господарювати в місті. Це — будівництво каналізації в центрі

Тернополя й розробка покладів торфу, організація “Літнього театру”, створення у приміському селі Великій Гаї парку відпочинку для городян. Оживає культурне життя міста. Дедалі частіше відбуваються концерти української пісні та музики.

На одному з таких концертів, присвяченому ювілею Тараса Шевченка, вперше виступила нікому тоді ще невідома Соломія Крушельницька. Справжньою сенсацією того часу стала етнографічна виставка краю, яку видав спадкоємець австрійського престолу архікнязь Рудольф. А кореспондентом від “Кур'єра львівського” був Іван Франко, давній і добрий приятель Володимира Лучаківського. Родзинка у статті Франка: “Доречно буде відзначити, що деякі віденські вчені, ознайомившись із колекцією герданів панни Озаркевичівни, помітили вражаючу схожість техніки і матеріалу покутських герданів і подібних оздоб з бісеру, знайдених при муміях у староегипетських похованнях”.

Дуже часто Франко звертався по допомогу до Лучаківського — єдиного адвоката українця. (Перед виборами до австрійського парламенту політичні вороги Франка намагались його скомпрометувати). Зберігся один із листів Франка: “Високоповажний пане доктор! Чи не могли б ви заступити мене в тернопільським суді. Маю на слідуючий понеділок, 3 жовтня, візування на розправу, здається, за мнине побиття Підгайного на зборі в Тернополі в червці сього року. Я маю свідків, котрі в чолі того збору стояли близько мене і котрі potwierdять, що я п. Підгайного

навіть пальцем не доторкнувся...

Дожидаючись ласкавої відповіді від Вас, остаюсь з поважанням д-р Іван Франко”.

Але в особі Личаківського Іван Франко насамперед бачив письменника. В одній зі своїх праць він писав: “У другій половині 60-х років виступає на арену нова група талановитих письменників, натхненних народними ідеалами: Володимир Навроцький, Олександр, Осип та Володимир Барвінські, Данило Танякевич, Володимир Лучаківський”. І коли в одній зі львівських газет анонімний автор написав, що Франко перший звернувся до “народного наріччя і до життя тутешнього народу”, Іван Франко спростував це: “Я не був першим вгадом, бо до народного наріччя першим у нас звернувся Маркіян Шашкевич на початку четвертого десятиріччя цього віку, і з того часу ніколи не переривався ряд письменників, що писали народною мовою... Барвінські, Навроцькі, Лучаківський”. Під час своїх адвокатських зустрічей із селянами Володимир Лучаківський спілкувався з ними на різні теми. Особливо полюбляв записувати “з перших вуст” галицькі прислів'я, приказки, загадки. Рукописи передав Івану Франку, і той незабаром впорядкував і вніс їх до своєї збірки.

“Відкрила” Лучаківського для

світу Віра Стецько, завідувачка відділу науково-просвітницької роботи обласного краєзнавчого музею. Пані Віра розповідає:

— Досліджуючи життя і діяльність першого бургомістра-українця Тернополя, я розшукала у Львові помешкання, в якому останні роки свого життя провів син Лучаківського — Тадей. Після смерті Тадея його особисті речі, дещо з архіву, світліни залишалися там. Пані Ганна Гаврилюк, що мешкала там, передала до музею два цінні портрети батька і сина Лучаківських.

Нині в нашому музеї близько ста одиниць збереження. Уже точно встановлено, що Лучаківський народився в родині священика Дмитра 19 березня 1838 року в селі Ременів на Львівщині. Згодом родина переїхала в село Довжанку поблизу Тернополя. Це був єдиний адвокат-українець, який ставав на захист селян. Він мав великий авторитет і серед поляків, і серед українців.

Минуло понад сто літ і до Тернополя знову (і не випадково) “повертається” його перший бургомістр, аби хоча б таким чином нагадати нам усім прості й мудрі істини: рідне треба берегти і плекати як зіницю ока. Цього року уперше в Тернополі відбудеться вручення премії Володимира Лучаківського “Кращі в Тернополі” з нагоди його дня народження.

В'ячеслав ВІНОГРАДОВ,
снт Великий Бурлук
Харківської обл.

Повертається на рідну землю ім'я Валентина Сім'янцева — учасника національно-визвольних змагань, інженера-гідротехніка, скульптора й публіциста. Його ім'я внесено до 10-томної “Енциклопедії українознавства”, але ми, великобурлуцани, переважно навіть не чули про нього.

Народився він 23 квітня 1899 року на Харківщині у слободі Великий Бурлук. Про себе Валентин Сім'янцев пише у спогадах: “Хто і що зробило мене українцем? Насамперед я ним народився. В родині говорилося, що по батькові рід походить із Волині, що дуже правдоподібно, бо на Слобожанщину в минулому тікала людність з Волині і цілого Правобережжя. Та й знайшов прізвище волинян як Сім'яник. А по вуличному звали нас — Семенці. Мама — козацького роду Давиденків, з козаків-поворотців із Південного Кавказу. У часі першої революції, чи то по тій революції, десь 1906 чи 1907 року, я дістав від хресної мами, учительки, “Кобзаря” Тараса Шевченка. Тоді вже ходив до школи. “Кобзар” зворушував глибоко, будив якусь тугу. А вже читання “Тараса Бульби” Гоголя, Кашенкові твори зродили тугу по козащині, боління за утраченим. А ще далі, мрії і сподівання ліпшого в Україні — боротися за неї”.

Після розпаду Російської імперії Валентин Сім'янцев визнав се-

Згадка про земляка

бе громадянином новопроголошеної Української Народної Республіки і зголосився до другої сотні Богданівського полку Армії УНР. Пізніше відомий як активний борець полку Чорних запорожців Залізної дивізії. Йому довелося воювати з білими і червоними бандитами у різних кутках України. Навіть декілька разів потрапляв у полон, з якого дивом рятувався.

Трагічного 1920 року, коли український народ остаточно втратив незалежну державу, Валентин Сім'янцев, як і тисячі його бойових побратимів, опинився у польському таборі для інтернованих воїнів. Після звільнення навесні 1923 року жив у Чехословаччині, де здобув освіту інженера-гідротехніка, потім — у Німеччині, Австрії, а 1949 року переїхав до США, де й помер 15 лютого 1992 року. Син нашого земляка Радомир Сім'янцев, який проживав у чеських Подебрадах, залишив цікаві й змістовні спогади про життя в еміграції іншої видатної постаті, замолоду пов'язаної із Харківщиною, — Дмитра Антоновича. Валентин Сім'янцев про своє буремне й драматичне життя залишив “Спогади Богданівця” (1963), “Студентські часи” (1973), “Роки козакування 1917—

1923” (1976), “Роки в Америці”. Цей цикл спогадів став чи не першим у діаспорі за широтою охоплення історичного і біографічного матеріалу. На еміграції наш земляк став відомий як скульптор, графік-плакатник і портретист, про митця Валентина Сім'янцева йдеться у біографічному довіднику С. Блокона “Мистецтво України” (1997).

У спогадах 1976 року видання Валентин Сім'янцев написав: “І чим би я виправдав своє життя, коли б добра доля не дала мені моє козакування?” На жаль, мало було українців, які думали так само, і це головна причина

того, що Україна опинилася тоді у неволі. Але навіть достойної фотографії одного з багатьох борців за Україну зараз знайти вже, мабуть, неможливо (його спогади з портретами у літньому віці видавалися на слабенькій друкарській базі). Не представлено його особу й у виданнях наших дослідників, присвячених буремному періоду визвольних змагань. Але серед багатьох українських героїв із числа уродженців Харківщини, яких у радянські часи було затавровано як “петлюрівців”, Валентинів Сім'янцеву належить не останнє місце.

Гоголь і в Дубліні Гоголь

Надія ОНИЩЕНКО,
м. Ніжин Чернігівської обл.

160-річчю з дня смерті свого найвідомішого випускника присвятив XI Міжнародну конференцію “Творча спадщина Миколи Гоголя і світовий культурний контекст” Ніжинський держуніверситет імені М. Гоголя разом з Інститутом літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України та підтримки виконкому Ніжинської міської ради та Ніжинської міськрайонної благодійної організації “Благодійний фонд “Ніжен”.

Майже 40 науковців, літературів і перекладачів, аспірантів і викладачів з України і Росії напередодні подали доповіді. Їхні наукові розвідки про українського і світового Гоголя, про поетику його творів переконували всіх в одному: як далеко ще нам до нього.

Гоголь зробив для моральних вимірів те саме, що Лейбніц для математики — відкрив ніби диференціальне числення, нескінченно велике значення нескінченно малих величин добра і зла. Висновок літератора XIX століття Дмитра Мережковського підтвердила наша сучасниця аспірантка Трініті коледжу в Дубліні Мак Коун Бріджіт. На пленарному засіданні вона знайшла підстави для порівняння Миколи Гоголя з Оскаром Уайльдом.

Дівчина звернула нашу увагу на російськомовну цитату з “Портрета”. “Человеку, который вышел из дома в светлой праздничной одежде, стоит только быть обрызнутым одним пятном грязи из-под колеса, и уже весь народ обступил его и указывает на него пальцем”. І ми зрозуміли, що великий українець усе життя вивищував себе до Божих вершин досконалості, нещадно вичавлюючи з себе чорта.

Цю думку розвинув у доповіді “Любов у художньому світі Гоголя” професор Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка Семен Абрамович. Такого погляду дотримується і західноєвропейська християнська думка, яку вивчає завідувач відділу слов'янських літератур Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України професор Павло Михед. Як спосіб ображення душі, Микола Гоголь використовував божественну літургію. Його духовну прозу українською мовою переклала професор Київського національного університету імені Тараса Шевченка професор Тетяна Михед. А скільки відкриттів у творчості Гоголя зробили філософи, мовознавці, порівнюючи його поему, повісті й оповідання з творами Гайто Газманова, Івана Гончарова, Антона Чехова, Лао Ше, Ліни Костенко, Михайла Булгакова!

“Велич Миколи Гоголя бачиться на відстані”, — підкреслив, вітаючи учасників конференції, ректор Гоголевого вишу доктор політичних наук професор Олександр Бойко. А голова наглядової ради Ніжинської міськрайонної організації “Благодійний фонд “Ніжен” Микола Шкурко назвав літератора великим меценатом. Українці-брати Олександр та Ілля Безбородьки подарували Ніжину ліцей, а Микола Гоголь сповістив світу про Україну. “Він — міжнародний письменник”, — погодилася українською мовою ірландка Мак Коун Бріджіт.

Наталка ПОКЛАД

Книжка

В останній день березня ранечко невеликий і не зовсім зручний для далеких мандрівок рафік підібрав мене на околиці Києва. Погода стояла непевна — небо то супилося, то знову обдаровувало землю сонцем, але настрої у коломийських чорнобильців, попри безсонну ніч і подолану довгу дорогу, був бадьорий. Учора ввечері, після благословення отця Івана, ліквідатора аварії на ЧАЕС, дев'ятнадцять осіб вирушили на Чорнобиль.

Ця, вже третя їхня поїздка у зону (через кожні два роки), приурочена виходу книжки пам'яті “Чорнобиль. Коломийщина. 25 років після трагедії”. Унікальне видання побачило світ за сприяння голови Коломийської громадської організації інвалідів “Союз Чорнобиль України” Віктора Позніка, голови комітету “Діти Чорнобиля” о. Івана Остафійчука та директора Музею історії міста Коломиї Михайла Арсака. Книжку пан Віктор не без гордості одразу ж і презентував мені. Як виявилось, позаду — два роки непростой роботи: розсилання анкет, пошуки коштів (їх чорнобильцям гарно обіцяли, проте, на жаль, так і не виділили, тож довелося тим часом вкласти свої), опрацювання чималого матеріалу: аби закарбувати в часі те, що, віриться, буде наукою для нащадків, бо ж, через нівеляцію пам'яті, зона вже стає для них просто новомодною комп'ютерною грою, хоч страшна трагедія 1986-го понівечила стільки людських доль.

Книжка відкривається теплим переднім словом до краян голови облдержадміністрації Михайла Вишиванюка та голови облради Олександра Сича, чільників районної влади й авторитетів із столиці. “Нашим побратимам — і мертвим, і живим — присвячується”, — зазначив на початку видання автор ідеї Віктор Познік. У виданні — імена й короткі біографії коломийців: тих, хто ще поруч із нами, змагає за кожен свій день, і хто вже відійшов у вічність. Гортаючи сторінки, читач не тільки дізнається про героїв, які, не вагаючись, вступили у двобій із ядерним пеклом і закрили

Проща в Чорнобиль

собою світ від жакликої біді, — а й, вірю, схилить у пошануванні голову. Адже Чорнобиль не має минулого часу...

Сьогодні Україна пише сумний літопис втрат. Подібні книжки вже видали обласні громадські організації інвалідів “Союз Чорнобиль України” Луганська, Дніпропетровська, Донецька, Кіровоградська, збирає матеріали для Всеукраїнської книжки пам'яті й Національний музей Чорнобиля. У коломийському ж виданні — енциклопедії болю — не тільки наведені списки чорнобильців цього краю (у 90-х роках їх було біля 900, а тепер — удвічі менше) із зазначенням номера посвідчення, а й подано вірші земляків, присвячені полиновій зірці, розказано про історію чорнобильського руху в регіоні, про життя Коломийської ГОІ “СЧУ” та те, як будувалась у місті капличка “Чорнобильський Спас”, а також уміщено багато фотографій. 300 примірників видання організація одразу подарувала бібліотекам району.

Храм

Із чорнобильським Свято-Іллінським храмом і його настоятелем отцем Миколоєм коломийці дружать давно, тож найперший їхній візит у зону — саме сюди: із

виданою книжкою, добрим словом привіту та, як завжди, — з подарунками для святині. Отець щойно закінчив службу — саме була похвальна субота (Похвала Пресвятій Богородиці), нечисленна громадка прихожан радо зустріла гостей із Коломийщини. Віруючі зі слюзами на очах прийняли подарунки від них, отець відправив молебень за здоров'я і сердечно дякував “за пошук Бога і своєї душі”, за теплоту і ширість, за те, що їх не забувають, адже сьогодні у Чорнобилі мешкає близька ста осіб, працює понад три тисячі вахтовиків, функціонують заклади медицини.

Отець Миколай — філософ і вмє говорити з людьми. Ми почули розповідь про життя-буття в зоні, про непросту історію Свято-Іллінського (1936-го, коли його закрили, іконами городили паркан і робили з них носилки) та нинішні непрості будні. Коломийці долучили до Чорнобильської поминальної книги список своїх померлих колег...

А тим часом надворі сипонув сніг, і сніжинки були такими великими, що всі зачудувались і вирішили: такі бувають лише в зоні.

По зоні

Чорнобильська зона... Зелені ялинки, асфальтовані доріжки навколо. Ніщо не нагадує про трагедію. Однак подальші відвідини справили на нас неймовірні враження. Оскільки групу супроводжував пан Володимир Вербицький (він тут — із 1983-го), ми мали змогу глибше пізнати причини і наслідки трагедії та віддати найпотаємніші місця. Але — постійна увага на дозиметр...

Ось і реактор — страшний змій, який двадцять шість років тому дихнув вогнем і спопелив тисячі життів. Нині це вже історія. І, Бо-

же, зблизька він якийсь зовсім не страшний!.. А поруч будується новий конфайнмент.

...Потім була Прип'ять. Тієї фатальної весни тут мешкало 50 тисяч населення. Це було місто майбутнього: нове, дзвінке й молоде, перспективне і багате. Тепер це місто-привид, яке випало з часу. Не відчинилися жодні двері й жодне вікно, ніхто не запросив до гостини. Моторошно дивитись на колись імпульсанти, а тепер занедбані будинки, заклади культури, освіти, медицини, громадського харчування, готелі, річкову пристань: усе приречено руйнується, заростає буйною живністю. На асфальтових доріжках зустрічається послід кабанів і ще якихось звірів. Довкола тиша і смуток, якого не передати словами.

Ми піднялися на дев'ятий поверх готелю “Полісся”, де вирости чималі дві берізки, подивилися на величезний шкільний басейн. У Прип'яті функціонувало три школи, а тепер — розкидані підручники, стелі з ідеологічним вченням тодішнього Радянського Союзу, великий серп і молот — усе застигло в якомусь подиві, таке абсурдне й неадекватне.

У покинутому селі, яке потім відвідали, вже вихолов слід людський, і можна хіба досхочу по-

зітхати-поплакати над отруєною поліською коліскою...

Коломийці теж зітхали й дивувалися. Тут вони працювали на ліквідації аварії, тут залишили своє здоров'я. Тепер упізнають і не впізнають уже бачене в ті пекельні 80-ті. Але ця запропаша земля кличе їх. “У Чорнобиль — на прощу?!” — дивувався київський чиновник, коли оформляли документи для поїздки. “Так, на прощу”, — ствердили вони. Бо хочуть пам'ятати про незагоєну рану України, не забувати про тих, хто залишився у своїх домівках, і, молячись, випрошують у Бога милостині.

А мешканці Чорнобиля радіють гостям, розповідають про свої будні і свята, про те, як люблять свій край. Запам'ятається смачний обід, яким нас гостили, особливо гарячий червоний борщ і духмяні піріжки. Життя не втихає в Чорнобилі, а отже, є надія на повернення?

А до Києва ми їхали рясним і холодним весняним дощем. У гніздах понад шляхом сиділи мокрі лелеки. Було їх шкода, а коломийці збуджено гомоніли, обговорювали побачене, жартували, і дарма було їм, що попереду — ще одна безсонна ніч і довгих 700 кілометрів рідної України...

Володимир ФЕРЕНЦ,
м. Івано-Франківськ

На цих парламентських виборах інтелектуали, які поважають себе, уже не працюватимуть на політиків, вважаючи, що так роблять свій внесок в українську справу. Інтелектуали — люди обов'язку, але розуміють його набагато глибше і конкретніше, ніж партійці, основна мета яких — влада.

Це не унікальна українська проблема: партійна політика вже дискредитувала себе в міжнародному масштабі. Тому дедалі більше стає прихильників нового рушія демократії — змагання громадських рухів за кращий проект державного ладу.

А наразі маємо майбутні вибори, які нічого революційного в житті нації не обіцяють. Цікаві вони лише як тест для молодого покоління: чи є серед молодших політиків особистості, які розуміють, що треба робити, окрім як здобути владу і, як наслідок, доступ до благ.

Народ єдиний у негативній оцінці влади і вже розуміє, що без своєї

Час індивідуалів

держави ми негайно станемо жертвою якоїсь акули глобалізму західного чи російського походження, яка вичавить з цієї території всі ресурси й перетворить нас на бідну робочу силу. Державна незалежність формально існуватиме, зате є прихована небезпека переродження суспільства у споживацький назовп. Та є й невелика надія, що в цей парламент таки потраплять депутати з місією, вищою від елементарного кноподавства. Тому на вибори варто йти, щоб підтримати тих, хто справді здатний поставити громадський інтерес вище за особистий.

Законодавець правильно наклав табу на “противсіхство”, хоч і з інших мотивів: “противсіхи” видалися владі загрозою системі. Насправді феномен “противсіхів” — це одномоментна реакція незалежних людей на бездарну роботу політехнологів.

Та це вже історія. А це будуть вибори, на яких можна, не погрішивши проти патріотизму, прого-

лосувати і за позапарламентську партію чи підтримати порядну людину — мажоритарника.

Дехто з відомих діячів вважає це невдячною справою і наперед оголошує про намір не бруднитися в політичному болоті. Принаймні подібне сказав відомий письменник Юрій Андрухович: “І не тому, що, скажімо, мені важливо бути “над сутичкою” і не бруднити руки об політику. А тому, що в списку я неефективний, залежний від “генеральної лінії” або “командної гри”. Було б великою помилкою внести мене до будь-якого списку. А ще більшою помилкою — мені погодитися. Усім нам непогано б усвідомити такий парадокс, що без незалежних індивідуалістів, неопитаних посадами, партійними квитками або номерами в прохідних частинах списків, суспільство просто приречене”.

Задля спокою народові годиться говорити тільки те, що він хоче

почути. Хоч час уже мати відповідь на запитання — чого ж прагнуть українці? Відповідь знають не всі, а лише ті, кого не примкнули до якоїсь партійки. Цим особистостям закидають брак патріотизму, зараховують до космополітів, як дехто Андруховича, але саме ці громадяни — робоча сила українського поступу. Саме вони творять інформаційне тло нової ідеології держави. За сучасних технічних можливостей поширення інформації, розвиток ідеї справжньої України відбувається дуже швидко. Першою ознакою поступу є зростання кількості індивідуалів, здатних поєднувати свій інтерес з ідеєю держави.

Знаменно, що про роль індивідуалів в українському державотворенні говорять не тільки на заході країни. Український схід неухильно тяжіє до сприйняття сильної національної ідеї. Там є чимало патріотів, які розвивають цю ідею послідовно й сучасно. Варто згадати нещодавню презентацію книги науковця з Луганська Володимира Сабадухи, розширеного варіанта ди-

сертатії “Особистісна парадигма людини як концептуальна основа української ідеї”. Стара, ще комуністична концепція партій, мас і класів уже не може рухати політику в час вільного поширення інформації та ідей. Українське суспільство стрімко входить у світ інформації, про що свідчать значні темпи зростання кількості користувачів мережі Інтернет і соціальних мереж. Прогрес залежить від індивідуалів, які самі аналізують і творять. Громадсько-активні індивідуали неминуче розширюють коло людей, які переймаються проблемами суспільства, які достеменно знатимуть, чому в нас усе не так, як у вільних державах Європи.

Хоча цього ще замало. Повернути життя в русло вільної демократії це покоління одноомментно не зможе, адже воно надто розчароване і виросло на ідеї виживання. Та у нас є шанс покласти початок, всупереч агітації, віддавши голос за тих, хто насправді здатен перейматися громадськими інтересами, а таких серед українців достатньо.

Заповідний «Єланецький степ»

*Співає степ, ширяє вітер древній
Свистить стрілою половецький простір.*

Олег Ольжич

Володимир ГЕТЬМАН, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, доцент кафедри землезнавства та геоморфології, кандидат географічних наук

Український степ — прадавня і свята земля, сива історія якої заглиблюється на цілі тисячоліття. У V—IV тис. до Р. Х. (неоліт) у Степовому Придніпров'ї існували сурсько-дніпровська та дніпровсько-донецька археологічні культури. Наше коріння заглиблюється до витоків світової цивілізації, що ведуть до легендарних першодержав — Аратти (6200 тис. років до н. е.), Оріяни (середина 2 тис. до н. е.), Аратті (VII—VI ст. н. е.) і, дещо пізніше (XVI—XVIII ст. н. е.), першої козацької республіки — Запорозької Січі. Велика енергетична сила таїться у цій землі...

Природний заповідник “Єланецький степ” — один із наймолодших українських заповідників, перший і поки що єдиний степовий заповідник у Правобережній Україні. Створений 1996 року з метою охорони найбільшої у Північно-Західному Причорномор'ї ділянки цілинного степу. Площа — 1675,7 га.

Розташований заповідник у Єланецькому та частково в Новоодеському районах Миколаївської області. Історія його створення почалася давно. 1978 року тут було організовано заказник місцевого значення “Роза” площею 300 га. 1982 року вже на площі 976 га було створено ландшафтний заказник місцевого значення “Єланецький”. 1990 року з ініціативи місцевих природоохоронців та після неодноразових звернень науковців було прийнято рішення про резервування 2000 га під майбутній заповідник “Єланецький”, а 17 липня 1996 року вийшов Указ Президента України про створення заповідника, який дістав остаточну назву “Єланецький степ”. Відтоді у заповіднику лишилися “зоопарк” і “палац природи”. Перший створили у заказнику “Роза” 1978 року за допомогою фахівців з “Асканії-Нової”. Це огорожена ділянка степу площею 70 га, де утримували бізонів, куланів, оленів плямистих та муфлонів.

Так званий “палац природи” збудований 1979 року з метою налагодження відпочинку та екологічної освіти дітей і юнацтва. Він чудово вписувався в довколишній ландшафт і складався з кра-

сивої триповерхової будівлі оригінальної архітектури та допоміжних споруд (обсерваторія, їдальня, душові, відкриті майданчики тощо). Нині будівля комплексу осиротіло стоїть на пагорбі посеред заповідника і потребує капітальної реконструкції.

У цьому приміщенні могла б працювати адміністрація заповідника. Адже їй треба бути якомога ближче до “дикої”, заповідної природи. Тут міг би бути гарний еколого-просвітницький центр (із музеєм природи), який би презентував природно-ландшафтну й історико-культурну спадщину степового краю. Його експозиція привабила б найвибагливіших екскурсантів.

Однак усе-таки не вийде “відокремленого благополуччя” природного заповідника від загального зубожіння людей. Бо, що не кажи, потужна заповідна галузь пропорційна високорозвинутому суспільству — економічно, культурно, особливо духовно. Заповідна справа — розкіш, ніби дороге намисто з природних перлин для будь-якої країни. Для “процвітання” наших заповідних територій треба, щоб багатшим було суспільство, заможніше жили люди, а не окремі ділки чи олігархи. Заповідна справа — барометр суспільного розвитку. Водночас і за сьогоднішніх “безрадісних” умов, у яких живемо, вона мусить розвиватися задля збереження не тільки дикої природи, а й духовності нації, морального імперативу суспільства. Заповідна природа й історико-культурна спадщина народу — поняття нероздільні, два крила великої, загальнонаціональної ідеї відродження історичного ландшафту й духу тих, що жили і творили на українських теренах до нашого народження.

Мрійна далечінь українського степу заворожує... Його пейзажна гармонія, відблиск зірок на нічному небі, незрима присутність Чумацького шляху, терпкий запах гіркого полину й духмяного чебрецю кличе тих, кого на все життя полонила безмежна велич простору і пришикла загадковість минулих подій...

Згідно з фізико-географічним районуванням, заповідник розташований у межах Дністровсько-Дніпровської провінції Північно-степової підзони Степової зони, на степових відрогах Придніпровської височини Південнобузько-Дніпровського межиріччя.

Територія заповідника — яружно-балковий комплекс, який включає нижню частину кількох великих балок (Прусакової, Орлової та Рози), що належать до гідрографічної мережі річки Громоклії — правої притоки Інгулу. Днища цих балок широкі й вирівняні. Подекуди на поверхню виступають червоні граніти, великі брили яких надають місцевості особливої своєрідності. Схили балок порізані задернованими ярами. Крутизна схилів зазвичай не перевищує 15°, але в окремих місцях досягає 30—40° та більше. Саме завдяки значному ерозійному розчленуванню, заповідник відрізняється від суміжних територій, що зазнали антропогенного пресу. Специфічною особливістю рельєфу “Єланецького степу” є обмаль вододільних ділянок, які були розорані на початку XX століття. Привододільні ділянки території заповідника були порушені надмірним випасом, кар’єрними розробками вапняку та лісомеліорацією напередодні заповідання.

Найпоширенішими ґрунтоутворювальними породами є леси, а на схилах балок — вапнякова жорстка, мергелі та суглинки. У ґрунтового покриву переважають малогумусні й щепенуваті чорноземи, а також виходи лесів та елювію (продукт фізичного вивітрювання) вапняків. Характерною ознакою ландшафту заповідника, що надає йому мальовничості, є виходи вапняків, які місцями утворюють високі й круті стінки.

Постійних водотоків на території заповідника немає. По днищах балок проходять русла струмків, які наповнюються водою лише навесні та під час дощів і літніх злив. Однак завдяки особливостям геологічної будови (наявності кількох шарів водопідпірних глеїв), тут існує принаймні три водоносні горизонти, водою яких наповнюються колодязі та джерела, а в Прусаковій балці утворилися великі заболочені ділянки, де вода зберігається навіть у посушливі сезони. Від

численних колись джерел води у заповіднику залишилися лише одне. Внаслідок бездумної оранки більшість із них зникла під шаром ґрунту, що змивається з навколишніх ланів. Із часом вони можуть відновитися і знову стати окрасою цих місць.

Територія заповідника, незважаючи на відносно невеликі розміри, характеризується значним біотичним різноманіттям.

За складом і територіальним розподілом рослинності заповідник “Єланецький степ” помітно відрізняється від інших степових заповідників України насамперед тим, що в ньому майже половину площі займають перелоги різного віку. Через це одним з основних завдань заповідника, поряд з охороною ділянок цілинного степу, є відновлення природної рослинності на трансформованих ділянках. Відбитком недавнього господарського освоєння території заповідника (інтенсивне випа-

сання худоби, оранка) є велика кількість бур’янів і культивованих рослин.

Незважаючи на значне господарське освоєння навколишніх територій та наслідки колишнього господарювання в самому заповіднику, його тваринний світ зберіг головні зональні риси. На території заповідника та його найближчих околиць мешкає приблизно 1500 видів безхребетних тварин, із них понад 10 % рідкісні. Понад третину їх внесено до Червоної книги України (ктир гігантський, 16 видів перетинчастокрилих, зокрема сколія степова, джмелі моховий, вірменський, глинистий і яскравий, 32 види метеликів тощо).

У заповіднику зареєстровано 181 вид хребетних тварин. Цікавою особливістю є щільність популяції полоза чотирисмугого, або Палласового, який трапляється майже на всіх ділянках заповідника, проте перевагу віддає стрімким, місцями кам’янистим і не дуже зарослим чагарниками схилам балок.

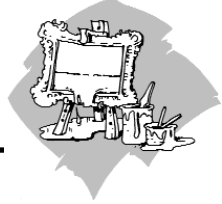
Серед птахів домінують жайворонки польовий та шеврик польовий, чекан лучний, славка сіра, вівсянка садова, припутень, або витютень та ін. Трапляються сиворакша, кам’янка-танцюристка, шпак рожевий.

Ще одна особливість тваринного світу заповідника полягає у значному поширенні тут хижих птахів, насамперед дрібних соколів, лунів, сов. З інших рідкісних

гарно й добре... наяву. Нагода відвідати “Єланецький степ” збіглася з похмурою погодою пізньої осені. І настрої, і погода відповідали стану справ.

Заповідник “Єланецький степ” начебто загубився серед безкраїх просторів півдня України. Так і повинно бути. На те він і заповідник — подалі від цивілізації, людей. З іншого боку, з того, що побачив (хоч прикро говорити), бідним постало село, де розміщується адміністрація заповідника.

Щодо вигляду (“фізично і морально зношеного”) села Калинівка Єланецького р-ну, то таких “калінівок” в Україні тисячі. Від того серце обливається кров’ю. Українське село, нація поставлені на коліна. Щороку в Україні зникає 50 сіл. З давніх віків, у війну і розруху народ виживав за рахунок села. Там народжувалася і лунала народна пісня, зберігалися і шанувалися звичаї, прадавні традиції, там була, пишалася красою барвиста природа. Хіба назвеш науково-технічним прогресом обезлюднення села? Швидше моральним та інтелектуальним розвалом. Залишилося мародерам скупити за безцінь наші з діда-прадіда землі. Народ піде в найми, тихо вмирати... Щоб знищити етнос, треба розвалити село. Для чого? Для довчного панування “вибраних”? Але ж вічного в житті не існує. Як виправити “похмуру” життя? Залишимо питання без відповіді... Тут хоча б не “довести до ручки” ще й заповідник.

“Митець освоїв і старе килимарство, і новітнє, об’єднавши їх і по-особливому огранивши у своїй творчості”.

Немає загадки таланту...

Є вічна загадка любові, — так говорив Григор Тютюнник. Якнайповніше ці слова характеризують лауреата Шевченківської премії Степана ГАНЖУ. Днями він відзначив 70-літній ювілей. У митцеві живе колосальна любов до народного мистецтва та бажання творити. Чверть століття художник за верстатом у своїй квартирі власноруч тче килими, самотужки освоює грані цього давнього мистецтва. У килимарстві виявити, знайти і творчо втілити щось справді нове дуже важко, та панові Степану це вдається. Виставка “Килимовий світ Степана Ганжі” в галереї Національної спілки майстрів народного мистецтва України — не просто наочне підтвердження, а унікальне явище в декоративно-ужитковому мистецтві.

Уляна ВОЛКОВСЬКА
Фото Олеса ДМИТРЕНКА

Усі авторські килими Степана Ганжі просякнуті колоритом Поділля, кожен елемент неповторний. Це виражено і в змісті, і в формі, і орнаментально, і стилістично. Митець у роботах “За подільськими мотивами”, “Із-за гори, з-за лиману”, “Козацькі музики”, “Павичі”, “В похід з полуночі” використовує національні символи: дерево життя, калину, козаків, трієстих музик, берегинь тощо. А центральний образ килимового світу Степана Ганжі — герой-захисник Козак Мамай. З одного боку автор дотримується давніх традицій килимарства, з іншого — творить свій світ, навіть поєднуючи на перший погляд не поєднуване. Степан Ганжа надає перевагу кольорам теплої гами: золотистому, помаранчевому, червоному, малиновому.

Митець, витворюючи влас-

ний неповторний стиль, не копіює зразки народних килимів, у творчості насамперед спирається на давнє килимарство. Художникові більше імпонують килими минулих століть, бо вони високомистецькі: “У цих роботах настільки все гармонійно, висока естетика, дуже красиві колорити. Бо у народному килимарстві майстри переважно копіюють, а давні килими розробляли талановиті художники з глибинними знаннями”.

На виставку ювіляра завітали Євген Шевченко, Микола Жулинський, Володимир Прядка, Василь Перевальський, Дмитро Степовик та інші. Гості відзначили великий талант, відчуття стилю, кольору, декоративності майстра.

— На моїх очах із танцюриста народного танцю виріс неймовірно унікальний митець, який стрімко увійшов у наше національне мистецтво. Такої цілеспрямованої людини у творчості годі пошукати. Його родина геніальна: талановитий батько-гончар і два сини: один — кераміст, графік, другий досяг вершин у декоративному мистецтві. Степана тричі поцілував Господь, він має унікальний талант танцюриста, килимаря і поета, — привітав ювіляра Володимир Прядка.

Василь Перевальський від-

значив, що Степан Ганжа з особливою стилістичною чистотою тче килими. Митець опрацював силу-силенну матеріалів з усіх областей України, освоїв і старе килимарство, і новітнє, об’єднавши їх і по-особливому огранивши у своїй творчості.

— Килим має подвійну роль: естетично-художню й ужитково-декоративну. Килими колись вивішували на стінах, взимку вони захищали житло від холоду.

Є обмежена кількість засобів мистецького вираження у килимарстві. Це рослинний і геометричний орнаменти. Степан Ганжа влітає також зооморфний світ у систему килимів. Він — чудовий композитор і вміє робити композицію твору. У килимарстві, на відміну від малярства, не можна робити напівтони. Степан Ганжа розробляє свої проекти, знаючи, який тон можна дістати. Майстер повинен дуже добре знати технологію і вміти ткати килими. У своїх килимах художник робить, як правило, темне тло, щоб можна було виокремити деталі будь-яких мотивів, які сприймаються здаля, — поділився враженнями Дмитро Степовик.

Експоновані на виставці роботи переконують у тому, що килимарство — не відгомін минулого, а високохудожнє мистецтво, яке акумулювало в собі міфологію, народнописенну творчість, історію. У наш технократичний час це рідкісне мистецтво олюднює, зіграє погляд і душу, виховує естетичні смаки та повертає до глибин українського духу.

Фото Валерія ЯСИНОВСЬКОГО

Яснозорий Сімдесяте Кругосвіття Степана Ганжі

Валерій ЯСИНОВСЬКИЙ

*Риб в захваті п’яно,
Лишаючи вод килими,
Повітря гостре і пряне
Юними крають крильми.*

*Летять мотиллями квіти
Над луками, а мотилі
Квітками вросли в віти
І ясно ряхтять на стеблї.*

Історія не терпить умовного способу, але якби Михайло Орест був нашим сучасником не лише творчістю, а й роками земного життя, якби написав цю поезію сьогодні — напевне, присвятив би її Степанові Ганжі. Немає жодного сумніву, що доля звела б їх обов’язково — навіть на наших “велелюдях вавилонських”. Звела б і духовно зблизила. Така подиву гідна “просторово-часова параболла” насправді проста, як її графічний вигляд. У нашому круглобидомому, безмежнобидомому, велемовному і розмаїтому планетарному просторі Парнаська вершина єдина, і в її осягах істинне мистецтво, звикле височіти і величатися на стонадцяти вітрах, напрочуд легко долає пронизливу та вельми турбулентну течію часу. На справжньому Парнасі, вочевидь, непросто втриматися, зате легко знайти мистецьке побратимство: надто мала територія, хоча й надміру “залюднена”.

Степан Ганжа та Михайло Орест — квіти з одного мистецького поля. Бездоганна вишукана стилістика, позачасовість виразальних засобів, тонко вигострене чуття міри, а водночас неосяжне інтелектуальне багатство, неймовірна естетична потуга мистецького потенціалу. В орнаменті килима С. Ганжі, в його колористичній, в композиційній та архітектонічній немає зайвини, виключної красивості, пози, крикливості, “картинності”. Це викінчене полотно — як найвищої проби поезія: коли те, ПРО ШО вона оповідає, в живому зв’язку, у родовому темпоритмі з тим, ЯК оповідає. Себто, як витворює образне полотно, якими мазками, якою тональністю барви, якою ритмікою, якими знаками сакрального письма, що наповнюють особною мелодією кожне

словосполучення, кожну викінчену фразу. Звідти — істинно-автентичне пахління часу, надзвичайно переконлива пульсація: його протуберанції немовби освітлюють твір ізсередини.

Візьму на себе сміливість потвердити: в сучасному народному мистецтві України Степан Ганжа повноправно посідає особне місце саме у тих “мистецьких високостях”, які в українському красном письменстві осягали своїм талантом “неокласики-парнасці”: Максим Рильський, Михайло Драї-Хмара, Павло Филипович, Освальд Бургардт (Юрій Клен), Микола Зеров. Те “Гроно п’ятірне нездоланих співців”, чий переможний спів, за поетичним пророцтвом М. Драї-Хмари, “крізь бурю й гнів” “розбиває лід одчаю і зневіри”. Та багатостраждальна мистецька когорта, що наснажила потугу поетичного слова молодшого брата Миколи Зерова Михайла, якому судилося освоїти літературні вершини під “парнаським” іменням “Михайло Орест”; і надзвичайно витонченого, віртуозного та мистецьки багатогранного, багатоликого поета “українського зарубіжжя” Святослава Гординського, чий “Кольори і слова в натхненному танку Однаково дзвенять у ритмі мелодійнім”.

Зі Святославом Гординським Степан Ганжа познайомився особисто. Сталося це багато років тому під час чергових зарубіжних гастролей Українського народного хору імені Григорія Верьовки, де Степан Олександрович був солістом танцювальної групи. А щасливу нагоду зустрічі подарував Ганжі його побратим і колега Олесь Доріченко: до пишних лаврів віртуоза-танцівника Олесь Васильович уже тоді додав цілком заслуженого вінця знаного поета, автора кількох поетичних збірок. То й, ясна річ, шоразу під час зарубіжних виїздів колективу викликав посилену увагу до себе, опріч шанувальників народного танцю, ще й “екзильних” родаків-побратимів по письменницькому цеху. І сталося так, що доля, попри рішучий спротив “артистів у цивільному”, які тоді невідлучно супроводжували колектив в усіх поїздках, а тим паче у

зарубіжних, — щаслива доля (а може, й непередбачуваний випадок) благословила такий творчий вечір зірки українського танцю і молодого поета Олеся Доріченка у колі українських письменників діаспори. І привела на цю імпрезу Степана Ганжу. Він, напевне, не знав тоді, хто такий Святослав Гординський і, певно, у віці не бачив жодного його вірша. Бо де, у яких книжках міг бачити? Для читача з УРСР письменники української діаспори жили у непроникному і неосяжному потойбіччі.

Він ще не був тоді ні художником, ні поетом. Але уже тоді був урядним СИНОМ СВОГО БАТЬКА Олександра Дорофійовича — селянина з подільського села Жорнище. Для сільського начальства — кустаря, ледь не сусільного ворога, для сусідів — дивака-невдахи, для сільських господинь — доброго, але забідованого гончаря, а для Степана і дуже небагатого у ті часи — бога глини. Батьківський мистецький космос був таким могутнім і усеохопним, що жорницькі риси його глиняних звірів, птахів, людей і надлюдських істот упізнавав Степан у мистецьких перлинах музеїв, художніх салонів, у витво-

той глибокий зір, яким прочитувалися тайнописи Краси, перед яким нітилися мури і загати, розступалися державні кордони й океанічні безодні.

Наближалось Степанове Родове Свято, наставав момент істини, коли буденний світ для творця перевертається з голови на ноги, коли душа прокидається і говорить. І розкриває невситиме бажання втілити, матеріалізувати її неповторні оповіді. Звичними словами — розпалює жагу творчості, той божественний стан душі, який блискуче вкарбував у поезію Іван Франко:

*Все, що дало мені життя,
В красу перетопля я,
І всю красу, весь жар чуття
На неї передав я.*

І мовби духовний переспів, наче відгомін крізь роки — початок поезії Степана Ганжі. Ті самі почуття, та сама жага:

*О, як хотілось в барви перелити
Цей незбагнений, цей чарівний світ,
Усе навкруг любов'ю оповити,
Щоб залишити на землі свій слід.*

Усе заговорило враз: обриси батькової парсуни проступали у чистих водах спомину, оживали його глиняні звірі, стріпували крильцями птахи, і глиняні люди балакали, сміялися та співали. Навіть ті понижені часом і злими людьми батькові диво-витвори, що їх, здавалося б, назавжди поховала земля, поставали фрагментами, скалинами, зросталися в уяві воедино, складали пазли часу в живе тло. Говорили різними мовами мистецькі альбоми і книжки, вибрижували найкращою музикою магнітофонні касети — все добро, яке надбав у численних гастрольних мандрах світом. І він без принику одділяв для себе кожну оповідь, вільно розумів усі мови світу. Так вільно на планеті можуть розумітися між собою лише Хлібороби і Майстри.

Не дивуймося, що на Мистецьку Говерлу Степан Ганжа увірвався вихором — мовби танцюючи славнозвісну “метелицю”. Цей стрімкий, вогненний танець у його виконанні довго і трудно ставило та “режисерувало” саме життя. Самобутні, переливчасті поезії і неймовірні кили-

ми, які можна читати як поеми, які дихають, пульсують сонцем — так, наче в кожному б'ється серце, а в нитці тенькає кров'яний капіляр. Твори, не перемучені муками творчості, густі та іскристі, як добре вино. Чи як поезії українських “парнасців”.

Але яких насправді творчих мук вартує це дивоцвіття, знає лише митець. Та ще його життєвий і духовний побратим — поет і художник Олесь Доріченко. Часто через фальшовану нитку, випадкову барву нещадно розпускає Степан Ганжа пів-килима, на який поклав тижні, а то й місяці роботи. Без жалю, без самоїдства — у такі моменти він мовби вчиться у самого себе. Зорить батьковим зором, і ще очима сочень тих, чий творіння — в мистецькому Храмі світу, а одсвітами — в альбомах і книжках, у музиці, що огортають його квартиру-робітню. До творення килима допускає лише вибраних. Олесь Доріченко у цьому переліку перший. Довгі роки їхнього побратимства — неймовірного в нинішні прагматично-цинічні часи — гідні ґрунтовного дослідження з царини психології й естетики людських стосунків. Це та потреба духовного поріднення, яка наснажує Творчість. Взірців якої вельми мало у світі. Але якою так дорожили “парнасці”: завдячуючи їй, морально мучені, фізично вбиті, увічнілися на Мистецькій вершині Гроном п'ятірним “НЕЗДОЛАНІХ співців”.

“Парнаське гроно” наших побратимів хоч і змало кількісно, але не злило потугою духу, мистецьким космосом, красою людською.

Левову частку Шевченківської премії Степан Ганжа віддав Олесеві Доріченку — на видання його ювілейного альбому живопису. Часто стрічалися з подібним, особливо сьогодні?

Саме таких людей Творець усіх творців інколи посилав світові, аби той до часу не зневірився в собі. У греків є слово, яке неможливо перекласти будь-якою іншою мовою. *Філотімос* — слово, що вельми приблизно означає “друг честі”, “любов до честі”, а насправді вбирає всі людські чесноти, всі кращі характеристики людської натури, які кожен хотів би приміряти на себе.

Маю щастя бути в колі добрих знайомих Степана Ганжі. І переконуватися при кожній зустрічі, що “філотімос” — не олімпійська фантазія високомудрих еллінів, не “словникова холодина”, а жива, матеріалізована в людині краса.

Рідкісна ясновітна душа, запізнити яку — дар превеликий. Божий дар.

Свято математики

19—21 квітня у стінах Національного технічного університету України “Київський Політехнічний Інститут” відбулася XIV Міжнародна наукова конференція імені академіка Михайла КРАВЧУКА. “Слово Просвіти” анонсувало її проведення математіалом професора Ніни Вірченко про видатного математика XX століття. Свої доповіді на адресу оргкомітету надіслали понад 1500 науковців, переважна більшість яких з України.

Євген БУКЕТ
Фото Олесь ДМИТРЕНКА

Відкрив конференцію в залі засідань Вченої ради ректор НТУУ “КПІ”, академік Національної академії наук України Михайло Згуровський. Ще 29 березня відбулася конференція трудового колективу університету, яка абсолютною більшістю голосів обрала М. Згуровського ректором на новий термін, проте міністр освіти і науки Д. Табачник ще й досі не затвердив цього волевиявлення.

Нагадаємо, що “війна” між Міністерством і Київського політехнікою триває вже давно. 26 жовтня 2011 року кілька тисяч студентів КПІ прийшли до Міністерства з вимогою зустрічі з міністром Д. Табачником. Акція була викликана тим, що півтора місяця студентський і трудовий колективи КПІ не могли отримати відповіді від Міністерства, коли буде оголошено конкурс на заміщення посади ректора КПІ і хто очолить виш із 1 листопада, коли завершувалася чергова каденція ректора. 1 листопада Д. Табачник призначив М. Згуровського в. о. ректора НТУУ “КПІ” із 2 листопада і до “заміщення вакантної посади ректора в установленому порядку”. 15 грудня представники колективу КПІ пообіцяли вдатися до акцій протесту, якщо відомство Табачника не оголосить конкурс на заміщення посади ректора.

Конкурс, який було оголошено тільки 30 січня нинішнього року, так і не приніс міністрові-українофобу бажаних результатів, натомість згуртував викладачів і студентів одного з провідних вишів країни. У цьому могли пересвідчитися всі гості, присутні на урочистому відкритті математичної конференції.

Гучними оваціями зустрічали присутні на урочистому зібранні й цьогорічних стипендіатів іменної стипендії М. Кравчука — кращих студентів фізико-математичного факультету.

Першою учасників конференції привітала делегація з рідного краю Михайла Кравчука. Мешканці Ківерцівського району подарували волинський коровай, вишитий портрет Михайла Кравчука та диск із фільмом про район. Також вітали учасників конференції режисер і громадський діяч Олександр Рябокрис, професор Василь Шендеровський, голова Київського товариства політв'язнів і жертв репресій Григорій Куценко та інші.

Ось що сказав про спадщину Михайла Кравчука доктор фізико-

математичних наук, письменник, перекладач, член Національної спілки письменників України, академік НАН України Максим Стріха: “Сьогодні ми вшановуємо справді видатного науковця. Щоб перекоонатися в цьому, досить набратися в пошуковій системі його ім'я в тій транслітерації, яку він сам використовував у своїх франкомовних працях — Krawtchouk. Я, звісно, не розраховував побачити захмарні цифри, але отримав сьогодні значну кількість приблизно 33 тисячі посилань. Здебільшого це будуть праці, присвячені поліномам Кравчука, матрицям Кравчука та іншим його науковим розробкам. Але, що цікаво, є дуже багато біографічних текстів. Мене вразив сайт одного з університетів Шотландії, на якому двоє людей з шотландськими прізвищами виклали біографію Кравчука стисло, але докладно, без жодних спотворень і з тими акцентами, про які ми згадуємо сьогодні. Михайло Кравчук справді присутній у світовому просторі й представляє там Україну сьогодні значно краще, ніж представляють її багато наших сучасників”.

Пленарне засідання вела доктор фізико-математичних наук, професор Ніна Вірченко, яку не випадково називають духовною дочкою Михайла Кравчука. Уже понад сорок років Ніна Опанасівна розшукує, вивчає і популяризує його праці. Вона доклала дуже багато зусиль, щоб повернути із забуття його ім'я. Вулиці й гімназії, названі на честь Михайла Кравчука, пам'ятник науковцеві на території КПІ, меморіальні дошки, нові книжки М. Кравчука і про нього, які презентуються чи не на кожній конференції, документальний фільм “Голгофа академіка Кравчука” — усього цього не було б без участі Ніни Вірченко. Так і спеціально до цьогорічного наукового форуму побачило світ друге, перероблене і доповнене видання Н. О. Вірченко про М. П. Кравчука “Велет української математики”.

27 вересня 2012 року виповнюється 120 літ із дня народження Михайла Пилиповича Кравчука. Цей ювілей уперше відзначається на державному рівні. Отже, хоч і запізно, але ім'я М. Кравчука зайняло почесне місце в українському науковому й державотворчому пантеоні. Він пережив свою дочасну смерть у формулах і теоремах. Його світогляд нарешті повністю реабілітований, а ідеї продовжують жити і знаходять дедалі більше послідовників.

Фото Олесь Дмитренко

рах на вернісажах і просто на вуличних ярмарках Франції, Іспанії, і того крайсвіту, яке одділилося від височини його подільської отчинини лише світоглядними мурами і кордонами — тисячами миль океанічної безодні, десятком часових поясів. Крутячи гончарного круга, батько мовби розкручував планету, із високості свого гончарського стільця зусібіч роздивлявся всі земні дива та казковості, вдивлявся у кожну рисочку людської мрії. М'яв пучками податливе місиво і, неоформлене, як незбагненна філософська матерія, воно тужавіло, набирало чітких обрисів, живородило Мистецьким Дивом. З ликами і настроями, які без труда пізнавали б і прочитували в усіх куточках білого світу.

На жорницьких жорнах, на батьковому верхняку, з-під шарубих селянських пучок, з його живоплідної солодкої радості й гіркої життєвої муки насалалося духовне мливо, сотворявся заміс усякчас неповторного тіста, який поставав із вогненної купелі скудельного горна високими духманими короваями. Осібними, бо насичали не животом — тамували голодомор духу. Загострювали

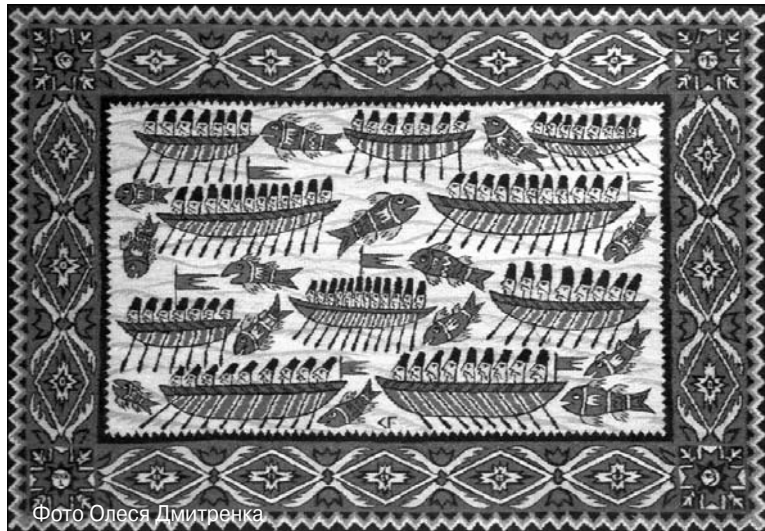

Фото Олесь Дмитренко

Борис Олійник під час відкриття виставки

Микола ТАБОРИТ,
фото автора

Олександр Павлович Бердник родом із Херсонщини (тепер Миколаївська обл.). Дитинство минуло на Лівобережній Київщині, в с. Київів. Останні роки проживав на Правобережжі, у с. Гребені. Юнаком мобілізований на фронт, був поранений, удостоєний військових нагород. По війні — учень студії при Київському театрі ім. Івана Франка, працював актором. Переломним для нього став 1949 рік, коли його вперше було заарештовано і засуджено до 10 років позбавлення волі. Тоді причиною звинувачення став виступ на партійних зборах, де Бердник виступив проти акторів, що “сексотили”, обмовляючи своїх товаришів і колег, а також проти “переписування” п’єс класиків на вимогу компартійного керівництва.

Ці сторінки його життя, як і подальші, проілюстровані розмаїттям (понад 200) архівних документів, що зберігаються в центральних державних архівах, Галузевому держархіві СБУ. Значно доповнили й урізноманітнили

виставку документи, особисті речі, фотографії, книги й картини з родинного архіву Бердників. Усі вони дають можливість розкрити, чіткіше уявити собі його як людину непростой долі, простежити еволюцію творчого й політичного світогляду письменника.

Експозицію відкривають документи про трудову діяльність його батька-ковалеві (найстаріший — за 1904 р.), старовинними знімками родини. Далі оригінали і копії документів про перший арешт (ст. 58 КК СРСР), відбування покарання в Печорських та Казахстанських таборах (1949—1956), його втечі із зон, листування з матір’ю Марією Василівною, батьком Павлом Трохимовичем, сестрою Ольгою. Серед інших — клопотання батька до прокуратури щодо помилування сина.

Період другого арешту (1979—1984), перебування в таборі суворого режиму в с. Кучино Пермської обл. розкрито у доповідних записках про слідство у справі О. П. Бердника (звинувачений в антирадянській діяльності по ст. 62/2 КК СРСР). Цей розділ доповнюють протоколи стеження, інформаційні повідом-

Промінь світла у Всесвіті Олеса Бердника

Постать Олеса Бердника, відомого письменника-фантаста, одного із співзасновників (разом із М. Руденком, О. Мешко, Л. Лук’яненком та ін.) Української Гельсінської Групи, а в переддень незалежності — Української Духовної Республіки, завжди викликала прискіпливий інтерес (якщо це можна так назвати) у КДБ, а в сучасників, інтелігенції і пересічних громадян неоднозначне сприйняття. Можливо, пролити дешифр світла на його життя і діяльність, на його устремління й творчість допоможе діюча виставка архівних документів, картин, що відкрилася в Центральному державному архіві-музеї літератури і мистецтва України, розташованому на території Національного заповідника “Софія Київська”.

лення КДБ УРСР, а також листування з донькою Мирославою (з численними малюнками його авторства на власноруч виготовлених листівках). Одна з них, акварель “Сонце і скелі”, де пасмо променя крізь зоряний простір розрізає темні гостроконечні скелі, чимось нагадує відомі картини Реріха. Ті ж мотиви спостерігаємо в інших малюнках, зокрема “На далекій похмурій планеті”.

Замолоду Олесь Бердник, як артистична натура, любив фотографуватися і сам фотографував. Тож завдяки його зацікавленню збереглося чимало унікальних фотодокументів тої пори: часів Другої світової, краєвиди Київова 1960-х, з його численних мандрівок (в Україні і за кордоном) в останні роки життя. В 1980—1990 рр. він на запрошення українських громад побував у творчих поїздках у США, Канаді, Індії, інших країнах. Був Бердник і на Тибеті, зустрічався з Далай-Ламою, підтримував дружні стосунки зі Святославом, сином Ніколая Реріха.

В останні роки життя, уже в незалежній Україні, поза творчістю Олесь Павлович мало не весь поринає у створену ним за підтримки культурно-мистецьких і бізнесових кіл 1989 р. Українську Духовну Республіку. На цьому періоді його діяльності

В. І. Пархоменко
“Портрет О. П. Бердника”, 1988 р.
Власність родини Бердників

особливо наголосив голова Українського фонду культури Борис Олійник під час відкриття вис-

тавки. УДР стала сенсом життя і лебединою піснею Бердника. На цей відтинок життя припадає особливо багато документів, що засвідчують подальший розвиток його філософської концепції Духовних націй. Як і рішення взяти участь у президентських виборах 1991 року.

Дещо звужено, на мій погляд, представлена творчість Олеса Бердника як популярного письменника-фантаста. Він автор близько 30 книг, а такі твори, як “Чаша Амріті”, “Зоряний корсар”, “Свята Україна”, “Камертон Дажбога”, “Покривало Ізиди” і досі в рейтингу українських бестселерів. В останні роки одна з доньок Олеса Бердника, Громова, журналістка і письменниця, взяла за мету перевидати все найцінніше, написане її батьком. Грандіозний проект, всупереч існуючим проблемам на видавничому ринку, успішно реалізується. Відвідувачів виставки приємно здивувала новина, що незабаром (цілком можливо, й цього року) буде видано щоденники Бердника. Тож сподіватимемося, що мемуаристика хоч і не така захоплива, як фантастика, проте буде не менш цікавою для пізнання обставин життя і дійових осіб порівняно недавніх часів нашої історії.

СЛОВО Прогвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ПЕРЕДПЛАТА — 2012

Вартість передплати

(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617, сторінка 68 в “Каталозі”

на 1 місяць

9 грн 37 коп.

на півроку

53 грн 37 коп.

на 3 місяці

27 грн 51 коп.

на рік

105 грн 54 коп.

Ви — зі “Словом Прогвіти”, бо це — Ваша газета!

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Прогвіти”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА
Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Заступники головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47,
Євген БУКЕТ
279-39-55

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК
Відділ прогвітянської роботи
Надія КИР’ЯН
270-55-57
Відділ культури
Микола ЦИМБАЛЮК
279-49-47

Відділ коректури
Тетяна ЩЕРБАК
Ірина СТЕЛЬМАХ
278-63-69
Комп’ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК,
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Кореспондент
Уляна ВОЛКОВСЬКА

Черговий редактор
Петро АНТОНЕНКО

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Видруковано з готових
фотоформ на комбінаті
“Преса України” у середу.
Зам. № 3301217
Наклад у квітні — 20 000

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Прогвіти”
обов’язкове.
Індекс газети
“Слово Прогвіти” — 30617

Олег ГРИНІВ,
доктор філософії,
м. Львів

Діагноз: аборигени асимільовані

Власне кажучи, опуси Александра Каревіна дотичні до науки так само, як сопіння до музики. Звісно, малоросійський академік П. Толочко має дещо інше уявлення про науку. Для нього наукове все, що є капостою для українського народу, з податків якого йому виплачують (і чималу!) лепту. Тут ідеться про відомий феномен москвофільства, серед якого Іван Франко виокремив “щонайменше три роди чи форми”. Він розрізняв “москвофільство мовне” і “москвофільство політичне”. “Москвофільство мовне”, за характеристикою Франка, сплоджене погордою малоосвіченої інтелігенції до “нашої хлопської мови” як до не відшліфованої для культурних потреб нації. Водночас “москвофільство політичне” може мати двояке значення. У першому сенсі до москвофільства слід зарахувати всіх людей у Європі, які виявляють “прихильність до москалів, народу слов’янського... прихильність і любов до його кращих культурних і духовних змагань...” Протилежністю до нього є “москвофільство сикофантське та шпійське, служба нинішньої російської державної машини, москвофільство платне і гідне всякої погорди”.

Мабуть, читачі погодяться, що академік Толочко не належить до прихильників тих російських патріотів, які протестують проти нечесних виборів і вимагають політичних свобод для свого народу.

Чому стільки уваги приділено академікові Толочку, який, до речі, свого часу представляв у парламенті відому патріотичну силу? Чи не варто задуматись над цим перед цьогорічними виборами? Як принциповий вчений, Петро Толочко, тепер із почесним званням Героя України, зазнав позитивної еволюції, переорієнтувавшись із химерної концепції “колиски трьох братніх народів”, яка начебто охоплювала росіян, українців, білорусів, до заявленої, виплоджені адептами асиміляції українців і білорусів ще за царського режиму концепції “єдиного руського народу” і заперечення національної окремішності українців і білорусів.

Якщо академік хвалить антиукраїнські пасквілі А. Каревіна, то він належить до його однодумців! Ось що він пише в передмові до видання А. С. Каревіна “Украинский язык. История становления и развития” (К.: Киевская Русь, 2011): “Рекомендую книгу к печати, хотелось бы только пожелать автору уйти от героического и печального образа донкихотствующего одиночки. До него (! — О. Г.) схожие идеи и мысли высказывались и другими его современниками и было бы желательно, чтобы они нашли отражение в книге”. Таке напучення можна передати іншими словами, перефразовавши відоме гасло: “Українофоби всіх країн, єднайтеся!”

Треба зазначити, що академік Толочко дещо звужив коло однодумців Каревіна, адже вони не обмежуються “сучасниками”. До них належать зграї шовіністичних воронів у чорних рясках і боярських шубах ще до часів навіженого самодержця Петра I. За царювання німкені Катерини II ненаситні імперіалісти не могли обійтися без своєрідного ідеологічного забезпечення. Так виникла белетризована “История государс-

тва Российского” Н. Карамзіна в 12 томах. Говорити про її науковість можна з великою “натяжкою”. До речі, російські історики не згадують концептуальної статті М. Грушевського “Звичайна схема “русской” історії й справа раціонального укладу історії східного слов’янства”, 1904 р. надрукованої у збірнику Російської академії наук. Зрештою, за останні два десятиліття її неодноразово передруковували в Україні. Щоправда, російські історики на противагу нашому вченому спираються не на історичні факти, а на штучну схему “русской” історії, яка не витримує жодної критики.

Якщо Російська академія наук опублікувала статтю нашого історика, то, мабуть, визнала слушність його аргументів. У такому випадку академік Толочко має дуже жалюгідний вигляд. Тут можливі варіанти. Якщо академік не читав відомої статті М. Грушевського, то не має права вважатися дослідником української історії, бо виходить із печерної “схеми” російської імперської ідеології. Отже, він порушує чинну Конституцію України, норми якої мають пряму дію. В іншому випадку він заслуговує на почесне звання спекулянта в історичній науці. Чи може така особа вважатися чільним українським істориком? Питання риторичне — не більше! У цивілізованих країнах Польщі, Чехії, не кажучи вже про Німеччину чи Францію, фальсифікаторам історії в академічних установах чи навчальних закладах показують на двері.

Пишу про Толочка, розуміючи нікчемність Каревіна, бо академік благословляє неякісний вербальний виріб. Академік пише: “В целом, книга А. Каревина производит впечатление фундаментального исследования”. Чи можна вважати фундаментальним дослідженням набір цитат з писань, як правило, відвертих українофобів з переспівами нісенітниць минулих століть? Мабуть, Толочко ліпше знає: на те він академік. Якщо не знає, то пораджу заглянути у відому енциклопедію Брокгауза—Ефрона, що вийшла сто років тому. У цьому виданні пишуть про “русский народ” те саме, що й Каревін. Плагіат чи спадкоємність шовіністичних ідей?

Якщо Толочко пише про сучасних однодумців А. Каревіна, то спробую дещо конкретизувати його думку. Ще 2000 р. публічна історична бібліотека Росії видала накладом 200 примірників “Очерки истории русского движения в Галичине XIX—XX вв.” Нині Магометханівни Пашаєвої. Як видно з посилань, А. Каревін з цим квазі-

Від редакції.

На початку березня ц. р. був опублікований лист до Президента Віктора Януковича, який підписала група українофобствующих осіб. Вони вимагають від гаранта Української Конституції: по-перше, “изменить вектор развития страны в сторону союза с Россией и Белоруссией”; по-друге, “закрепить за русским языком статус государственного”; по-третьє, “прекращения фашизации страны...” Серед підписантів — “знайомих все облич” — надibuємо такі, як А. Чмир, Н. Вітренко, В. Корнілов, А. Вассерман, А. Александровська та ін. Є серед них і А. Каревін, “історик, публіцист”. Про нього і його/їхню “творчість”, політику щодо України ця стаття.

науковим виробом знайомий. Н. Пашаєва показала повне невігластво в історії, бо не розуміє, що в Галичині поняття “русский” вживалося в значенні “український”, але галицькі русини не ототожнювали себе з “руськими” на північній схід від української етнічної території. Банальна та підступна підміна поняття...

Нічого дивного! Згадаймо, шановні читачі, хіба не так само розуміє “Руську Трійцю” відомий депутат з нинішнього парламенту, який прославився розмахуванням руками перед голосуванням за подані законопроекти?

Нині марно доводити російським історикам чи філологам деякі загальновідомі факти. Приміром, їхня держава до 1713 р. називалася не Російською, а Московською. В Європі чітко розрізняли дві країни — Русь, цебто Україну, і Московію, яка згодом названа Росією. Ще раніше, в літописах, назву “Русь” використовували тільки щодо українських земель. Якщо цього не знає А. Каревін, то П. Толочко, безумовно, знає. Проте в нього на першому місці не наукова сумлінність, а ідеологічна упередженість на ґрунті політичного москвофільства.

Чи має якийсь стосунок Московія до історії Русі? Тут відповідь може бути лише позитивна, але з уточненням: Московія так само пов’язана з історією Руси-України, як Румунія з історією Римської імперії! Говорити про “старшобратство” щодо українців можуть лише невігласи або відверті спекулянти.

Київська великокняжа держава — держава наших предків, а не москвинів. Саме ці наші землі, за словами історика О. Палія, “найбільшою мірою зберегли українську етнічну ідентичність”. Звісно, на перше місце треба поставити мову. Сумлінні дослідники довели давність української мови. Як наголошує вчений-мовознавець Іван Юшук, окремішність нашої мови проявилася не менше 3 тисяч років тому (за іншими даними, 7 тисяч років). Аналіз Ярославом Дзирою прізвищ козацької доби дав змогу дійти висновку, що тогочасна мова майже не відрізняється від нинішньої мови українців. Варто згадати російського історика Василя Ключевського, який зазначав: “Уявіть собі, що Київ не був би взятий і зруйнований татарами... Київ залишався б столицею першої великої руської держави... Офіційною мовою стала б не суміш старослов’янської та фінської мов, а слов’янсько-українська”.

Попри несприятливі історичні умови наш народ зберіг свою велику мову. Нині у Великому

тлумачному словнику сучасної української мови налічується 250 тис. слів — і, звісно, це ще не все наше багатство. Хто наважиться назвати таку велику мову діалектом? Лише спекулятивний українофоб — і не інакше! Зрештою, Іван Франко ще наприкінці позаминулого століття дав відсіч подібним спекулянтам.

Давно вже українською перекладена Біблія. Українофоб А. Каревін закидає зі свого шовіністичного болота перекладачеві Вічної Книги Пантелеймону Кулішу те, що той творив неологізми. Хіба це підстава для зневаження нашої мови і подвижника української мови? Навпаки, можливість творити неологізми засвідчує переваги нашої мови, її гнучкість, здатність пристосовуватися, виживати й розвиватися в найтяжчих умовах. Слід наголосити, що неологізми, створені П. Кулішем, М. Старицьким, Оленою Пчілкою, увійшли в повсякденний ужиток українського народу і не сприймаються як штучні. Зрештою, творили неологізми і О. Пушкін, Л. Толстой та інші російські письменники. Що вже казати про чеську мову!

В одному визнаю рацію українофоба: українська справді не може конкурувати з його мовою у продукуванні різних вулгаризмів. А те, що українські письменники Пантелеймон Куліш, Іван Нечуй-Левицький, учений Іван Пулюй перекладали Біблію, засвідчує: наш народ бажав читати Святе Письмо рідною мовою, а не тією, представники якої завше силкувалися “приватизувати” Бога. Окрім Біблії, великою українською мовою перекладені вершинні твори світової літератури, зокрема Гомера, Данте, Сервантеса, Шекспіра, Шота Руставелі тощо.

Між іншим, А. Каревін також проявив деяку хворобливу схильність до продукування антиукраїнських неологізмів. Чого лише варт вербальний виріб “ненькопатриот”? Коли читаєш його опуси, закрадається думка, що на тебе жене розлючений бик, який страждає дальтонізмом і сприймає наш синьо-жовтий стяг за червону плахту. Марні старання! Український народ пережив царизм, “розвинений соціалізм” — переживе й кіріло-путінський “Русский мір”. А злиденні вправи А. Каревіна й П. Толочка викине як непотріб на смітник.

Мета українофобів неоригінальна: вони прагнуть обпаплюжити нашу культуру, відчужити українців від національної духовної спадщини. Таке вже було. Пригадаймо, як у підручниках з української літератури публікували не найкращі твори наших

письменників, намагаючись показати “меншовартість” нашого письменства. Так було за тоталітарного режиму. Чи інакше діє міністерський очільник нині? Стратегія залишилася, хоч тактика дещо “скорегована”.

Антиукраїнську суть опусу А. Каревіна “Русь нерусская (Как рождалась “рідна мова?”)”, з яким можна ознайомитися в інтернеті, засвідчують назви розділів, зокрема такі: “Птенцы “гнезда” Франца-Иосифа”, “Чертовщина под украинским соусом”, “Батько Тарас” или “батько Лазарь?””, “Украинизация или манкуртизация?”. Якщо вивчаєш рідну мову, стаєш манкуртом — чи не цікаво?

Задумуючись над опусами А. Каревіна й антиукраїнськими пасажами П. Толочка, неодмінно дошукуюмося причин їх можливості в Україні. Чи можлива антипольська пропаганда в Польщі, антинімецька в Німеччині, антифранцузька у Франції? Чи можемо уявити в цих державах міністра освіти, який не тільки деінтелектуалізує автохтонну націю, а й розколює її, протиставляючи одну частину іншій? Чи утримується б уже другого дня на своїй посаді федеральний міністр у Німеччині, який наважився б заявити, що баварці не належать до німецької нації? Чи вийшли б друком у названих європейських країнах книги, які паплюжать поляків, німців, французів? Звісно, питання риторичні...

Чому так посилюлася антиукраїнська пропаганда за кордоном і в самій Україні? Причина однозначна: російське керівництво розуміє, що без України воно не відновить Росії як світової держави! Крім того в Росії катастрофічно росте депопуляція населення. Звідси — намагання поповнити його за рахунок малоросів, як зневажливо називають великий український народ.

Деукраїнізація в нашій державі стала доконаним фактом, а українофоб А. Каревін цинічно заявляє, що українізація призводить до манкуртизації, називає сталінського сатрапа Кагановича “батьком Лазарем”? Чи не українізація, за такою дикою логікою, призвела до звірячого злочину в російськомовному Миколаєві? Українофобія в нинішній Україні безкарна. Вона проявляється в книгах, періодичних виданнях і особливо на телебаченні. У школах скорочується кількість годин на вивчення української мови й літератури. Міносвіти вилучає з програми художні твори, які сприяють утвердженню національної гідності, вилучає героїчні епізоди з української історії.

Антиукраїнська пропаганда в Україні посилюється. Кому не зрозуміло, що спроби надати російській мові статус другої державної мови призведе до фактичної деукраїнізації населення нашої держави? Маємо приклад Білорусі. До чого призвела подібна політика в минулому, бачимо сьогодні. Людина, яка відрікається від рідної мови, втрачає моральні орієнтири. Чи не тому найбільше злочинців у нашій державі серед тих, кого світлої пам’яті Анатолій Погрібний називав абасами, цебто аборигенами асимільованими. Чи не на посилення такої абасизації спрямовані писання на кшталт А. Кареліна і його покровителів?

Гадаю, своє слово мають сказати патріотичні інтелектуали, зокрема ті, які працюють в академічних інститутах і вищій школі.

Микола ЦИМБАЛЮК

Цей вечір мав назву «Шевченкові імперативи і ми». «Імператив» означає наказ, категорична, беззастережна вимога. У філософії, зокрема в етиці, цим терміном позначають загальнообов'язковий моральний закон. Для Анатолія Погрібного шевченкові ідеї, його подвижництво у боротьбі за права і свободи насамперед українського народу стали змістом і його життя. Тож не дивно, розповіла Ганна Григорівна Погрібна, що вісімнадцятирічний Анатолій записує у свій щоденник мрію — про Україну, де добре житиметься всім українцям і на повен голос звучатиме рідна мова, де зберігатимуться традиції, де діти шануватимуть своїх батьків...

Любов до рідного народу, до українського слова визначила його долю, стала отим хрестом, який він гідно проніс через усе життя. Метафору хреста як символу праведної, святої, але важкої, здавалося б, непосильної праці й пов'язаних із нею життєвих випробувань вдало використала у своєму виступі Любов Голота.

— Давно, ще 1985 року, біля Шевченкової могили, де немає хреста (він стоїть окремо, як ви знаєте), — пригадувала вона, — ми говорили з письменниками, з близькими людьми у вузькому колі. Люди часто кажуть, що в житті кожного — свій хрест. Бог кожному дає хрест по силі, але не кожен може підняти стільки, скільки підважить, і ніхто не знає тої ваги хреста, якого ніс Тарас Шевченко, Василь Стус, інші славні сини й доньки нації. Коли ж прийшли нинішні часи, то побачили ми (і це правда велика), що не всі з гідністю понесли свій хрест, який підняти. А були (і є) такі, хто поніс, але переповнився впевненістю власної непогрішимості.

Справді: часом ті, що несуть (таки несуть!) свій хрест, трудяться в поті чола на українську справу, вибухають гнівом, що їхнього, мовляв, подвигу не помічають, а їх недооцінюють. Анатолій Погрібний до таких не належав. Велич його духу, надзвичайна людяність, працьовитість поєднувалися з надзвичайною скромністю. Він однаково був привітним і простим у стосунках із колегами-академіками і студентами, з міністрами і простими українцями,

«Шевченкові імперативи і ми»

ВУТ «Просвіта» імені Т. Шевченка 2012-й проголосила Роком А. Г. Погрібного, відомого громадського і державного діяча, професора, посв'ятини, талановитого публіциста. Адже цього року виповнилося 70 років з дня його народження та минає 5 років, коли народний професор відійшов у засвіти. Книгою спогадів «Життя і чин Анатолія Погрібного» (ідея і упорядкування якої належать Любові Голоті, видання ВЦ «Просвіта»), розпочалася низка заходів, покликаних не лише вшанувати просвітянина, а й вдихнути потужний струмінь пасіонарності в українську справу, спонукати до конкретних дій на прикладі його життя і діяльності. За участю «Просвіти» відкрито пам'ятну дошку на будинку, де жив і працював А. Г. Погрібний. Після низки презентацій книжки відбувся вечір пам'яті в Будинку письменників, вечір у м. Шостка Сумської обл. (організатор — В. Терлецький), а Великоднього тижня шанувальники А. Погрібного зібралися в Національному музеї ім. Т. Г. Шевченка.

очільниками влади і своїми односельцями. Це людина, яка вміла надзвичайно скорочувати відстань. Усі, хто його знав, із ким працював, дружив чи просто стикався у тій чи тій справі, ситуації, зізнаються, як його не вистачає. Але людина живе доти, доки триває присутність і вплив на думки і справи живих.

Анатолій Погрібний сповідував те, що проповідував, говорили учасники того вечора. А це справді рідкісна чеснота. Олександр Хоменко, завідувач відділу Інституту українознавства, ведучий вечора, після прослуховування запису останньої радіопередачі А. Г. Погрібного «Спілкуймося українською» додав, що

це, по суті, його заповіт. А ще один надзвичайно потужний виступ — на врученні йому Шевченківської премії. Це квінтесенція його світогляду, духовних шукань і, власне, національного світогляду. Ця промова є і заповітом, і його імперативом водночас. Це своєрідний підсумок його життя, який є всі підстави вважати дороговказом і для нас.

Своїми спогадами, цікавими і надзвичайно теплими, людяними, щирими, без непотрібного в таких випадках флеру суму чи патетичності, ділилися відомий радіожурналіст Петро Бойко (про виступ юного ще тоді Анатолія на вечорі Максима Рильського), Ярема Гоян, директор видавництва «Веселка» (про міносвітський період діяльності Погрібного й допомогу у виданні «Шкільної бібліотеки»), Олександр Хоменко (про публіцистичну, науково-педагогічну діяльність, повернення у літературознавство таких письменників, як Борис Грінченко, Яків Щоголів тощо).

Не менш цікавими були спогади його київських і з Мочалищ (рідного села Погрібного) сусідів. Шкода, що представникам місцевої влади бракує усвідомлення того, ким був і є для України їхній земляк. Втішає те, що діти — студенти вишів, де він викладав, учні київського гуманітарного ліцею імені Т. Шевченка, де він був членом Опікунської ради, — пам'ятають і свято шанують його справу. Мав рацію радіожурналіст Василь Марусик, який тривалий час співпрацював з Анатолієм Григоровичем, що такі постаті в нашій історії є смолоскипами — освітлюють шлях і запалюють інших на подвижницьке служіння своєму народу.

Анатолій Погрібний «врізався» в пам'ять України не лише як автор неперевершених за своїм громадським звучанням циклів радіопередач на захист української мови. Він був одним із засновників і найактивнішим членом «Просвіти», постійним автором тижневика «Слово Просвіти».

Вшанування народного професора, як Анатолія Григоровича шанобливо називали за життя, триває не лише у столиці. Такий вечір провели у Шостці. Відбудеться він і в Сумах. У Донецьку Марія Олійник, яка веде війну за українські школи, теж планує низку заходів. Активно включилися в цю роботу просвітяни Луганщини. У планах Центрального Правління «Просвіти» — колоквиум чи семінар, круглий стіл, де розглядатиметься і вивчатиметься педагогічна доктрина А. Погрібного. Нещодавно «Просвіта» звернулася до Національної радіокомпанії України з проханням провести в Києві (Будинок звукозапису на вул. Первомайського, 5) прямоєфірний вечір «Життя і чин Анатолія Погрібного». Організатори хочуть надати дещо іншу спрямованість зустрічі, щоб побудована вона була не лише на спогадах. Бо Анатолій Погрібний належить (саме в теперішньому часі) до тих талановитих людей, які, завершивши земний шлях, залишаються з нами у тих своїх правдивих, енергетично насичених текстах і справах, участь і продовження яких вимагає особиста і національна совість кожного з нас, живих.

Василь СТАШУК,

голова районної організації ВУТ «Просвіта» ім. Тараса Шевченка, директор Історичного музею ім. Івана Огієнка м. Брусилів Житомирської обл.

Здається, ще зовсім недавно на всю Україну лунав пристрасний і розважливий, мужній і безкомпромісний голос знаного від заходу до сходу відомого громадського діяча, лауреата Національної премії ім. Тараса Шевченка та Всеукраїнської премії ім. Івана Огієнка — Анатолія Григоровича Погрібного у його незабутніх радіопередачах «Якби ми вчилися так, як треба...»

— Для мене радіопередачі А. Погрібного були як ковток джерельної води, — якось ділився думками місцевий художник В. В. Цисельський. — Хоч би що я робив: чи порядкував на обійсті, чи займався косовицею, завжди знаходив час послухати Анатолія Григоровича. Він наче в душу мою заглядав. А коли я надіслав листа, в якому висловив свої думки щодо української мови, щодо історичної постаті І. Огієнка, десь через тиждень Анатолій Григорович уже цитував його у своїй радіопередачі. Великої душі був чоловік!

Справді, велике серце мав Анатолій Григорович Погрібний. Усе своє свідоме життя він достойно тримав знамено за Українську державність, знамено національної гідності й честі.

І сьогодні, коли безбаченки різних мастей, «бузувіри бузинового холопства» намагаються вип-

3 Огієнкового братства

хати Україну на духовне бездоріжжя, нам усім не вистачає голосу А. Г. Погрібного. Його невиситомого болю і бою за національне відродження українського народу.

Мимоволі пригадуються незабутні зустрічі з А. Погрібним, що й досі освічують і освячують стежки і дороги до усвідомлення: хто ми? чого хочемо? куди йдемо?

То було далекого, але пам'ятного 1997 року, коли Комітет у справах премії імені І. Огієнка очолював Анатолій Григорович. То був час, коли спритники на всі руки на долярах вимощували свій шлях у кримінальне братство і скептично дивилися на тих, хто зводив собори людських душ.

І потрібно було мати мужність і сміливість, навіть — зухвальство, щоб кинути виклик вельможам, мати свою думку. І не тільки мати, а разом з однодумцями стіною стати на захист національної ідеї, що, як вважав тодішній очільник держави, «не спрацювала».

Анатолій Григорович разом із духовними побратимами, які вийшли на передову лінію боротьби за Українську державність у Житомирі, Кам'янці-Подільському, Києві, Сімферополі, Луцьку, Запоріжжі, Рівному, оголосили 1997-й Роком Івана Огієнка. А довкола не вгавали так звані «доброзичливці». Владні структури всіляко намагалися принизити знакову для України історичну постать Івана Огієнка, шельмували його ім'я.

— Не довго доведеться вам носитися з Огієнком, — відверто заявляли тодішні державні мужі. — Прийде наш час, і не до петлюрівського наймита буде, ще попроситесь.

— Знай, тих, хто шельмує І. Огієнка, є немало не тільки на Житомирщині, — сумно усміхався А. Погрібний. — Їх вистачає і в Києві. Але їхній час минув, хіба то не про них написав В. Симоненко:

*Бо щире, високе небо
Не підмалюєш квачем,
Бо величі справжній не треба
Спиратись на плечі нікчем.*

Я думаю, Огієнку і не треба плечі недолугих хлопців. Головне, що нам, патріотам, потрібно триматися гурту. Разом ми — сила. А поодиноці — важко, а то й неможливо встояти.

Анатолій Григорович був частим і бажаним гостем у Брусиліві. Його пристрасне слово звучало біля обійстя Огієнка, на сільській сцені, де вручалися дипломи лауреатів Всеукраїнської премії імені Івана Огієнка. Пам'ятаю веломовне зібрання біля пам'ятного знака Великому Українцю, як завше переконливо і щиро звучало слово Погрібного, який напам'ять цитував вірші І. Огієнка, його публіцистичні праці.

— Святе письмо стверджує, що «Не буває пророка без пошани, хіба що у вітчизні своєї та в родині, в домі своїм», — голос роздумував Анатолій Григорович. — У цьому ми

ще раз пересвідчуємося, коли йдеться про українського Пророка — Івана Огієнка. Його знають і шанують по світах, а ми, правнуки погані, ще сумніваємося. А відтак хочу нагадати слова Ісуса, який сказав: «Не здорові потребують лікаря, а хворі».

Того дня тримав слово перед громадою і автор цих рядків як голова місцевої організації огієнківців, на що Анатолій Григорович сказав:

— Добре сказали, хотілося б знати, хто вас навчав так виступати?

Звичайно, мені було приємно це почути від знаного в Україні доктора наук, професора А. Г. Погрібного. А ще приємніше було сказати, що вчителем моїм був Анатолій Григорович, коли я навчався у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка на факультеті журналістики, де він викладав українську літературу.

Востаннє я зустрічався з Анатолієм Григоровичем на V з'їзді письменників України. Розмовляли ми недовго, але наша бесіда торкалася найболючіших питань, що стосувалися увіковічення пам'яті І. Огієнка у Брусиліві. Йому боліло, що на батьківщині Великого Українця не поставлено пам'ятник, не відкрито Музей, де можна було б відчувати огієнківський дух.

І як би сьогодні порадив А. Г. Погрібний, коли б побачив, що на Майдані І. Огієнка, біля історичного музею його імені стоїть пам'ятник Великому Українцю...

Із нагоди 70-річчя від дня народження видатного українського вченого, державного і громадського діяча Анатолія Погрібного (1942–2007), яке широко відзначалося в січні цього року, Українська Всесвітня Координаційна Рада звернулася з офіційним листом до голови КМДА Олександра Попова з проханням переіменувати вул. Будівельників, на якій тривалий час мешкав А. Погрібний, на вулицю його імені.

Раді повідомити, що 23 квітня 2012 року ми отримали лист від Головного управління з питань внутрішньої політики та зв'язків із громадськістю КМДА, в якому йдеться про те, що перший етап процедури пройдено. Комісія з перейменувань КМДА ухвалила позитивне рішення і тепер справа за Київською міською радою, яка має його затвердити. Сподіваємося, уже цього року матимемо в Києві вулицю, що увічнюватиме пам'ять Анатолія Погрібного, який тривалий час був членом Президії УВКР.

Прес-служба УВКР

Ростислав МУСІЄНКО,
м. Чернівці

“Цей пам’яті людської оберіг нехай єднає мертвих і живих”. Афористичні слова Миколи Адаменка викарбувані на плиті в підмурівку величного дубового хреста, встановленого неподалік Сосниці на місці щезлого в далеких уже 70-х роках минулого століття хутора Чаші. Заснували його колись, чи не за часів Гетьманщини, міцні господарі, козаки-хлібороби. А потім недолуга комуністична влада, керуючись неспроможними в царині правдивої науки, але ж надто ефективними в людиноневисисницьких знущаннях теоріями, висунула гасло про “неперспективні” буцімто поселення. Тому хутір Чаші, як і безліч інших, був приречений.

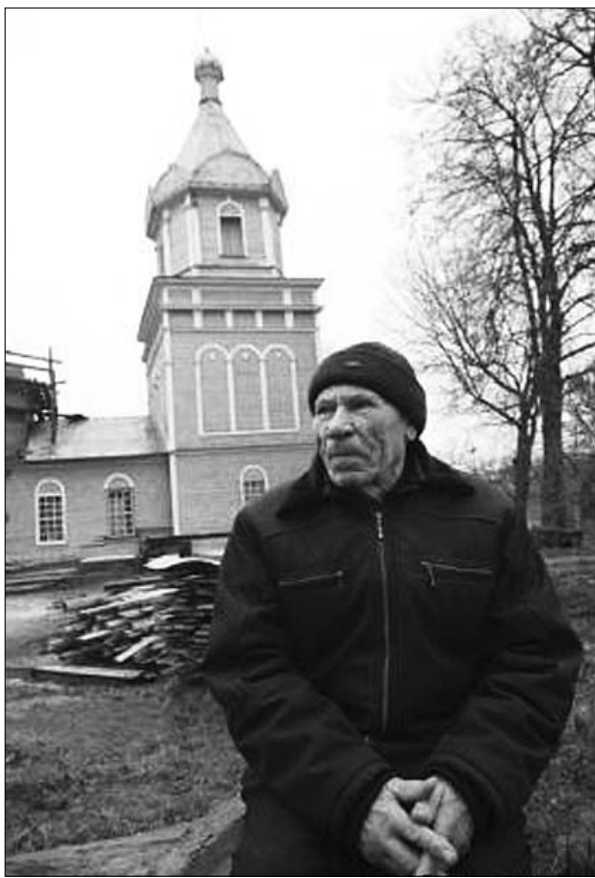
Під час першої зустрічі з монументом, який встановили нащадки колишніх хуторян, і з автором зворушливого тексту мене не полишала думка — а який стосунок до цієї благородної справи має Микола Адаменко? Що так глибоко схвилювало його, поклало на світ Божий такі глибокі рядки? Зрозумів це після спілкування з друзями Миколи Адаменка та знайомства з деякими віхами його долі. Одна з них мене глибоко вразила. Виявляється, свого часу 19-річний сільський юнак, син розстріляного фашистами комсомольського активіста, примудрився вступити не абикуди, а до Київського державного університету. А вже за крок до диплома, 1953 року, студента заарештовують за антирадянські настрої, наклепи на політику великого Сталіна. І хутко дають, послуговуючись тогочасним жаргоном, “червонець”. Тобі ледь за двадцять, а життя, схоже, скінчилося, бо на лісозаготівлях, куди потрапив юний Микола, навіть вижити було складно.

Згадав я свого діда, теж учителя, Саву Артемовича, котрий мав необережність у теплій компанії провести безневинну, як йому здавалося, паралель. Якщо за найдемократичнішою у світі сталінською конституцією нації мають право на самовизначення аж до відокремлення, то чому ж їм не мати своєї, автокефальної церкви? Щира розмова точилася ввечері, а вранці по нього прийшли і повели в напрямку полярного саява — на десять років, від дзвінка до дзвінка. Потім повідомили, що складу злочину не існувало. Отож Миколу Адаменка я став розуміти набагато краще. Йому, щоправда, повелось дещо ліпше, ніж Саві Мусієнку. Після смерті вусатого людоджера в СРСР почалися бурхливі процеси, і з’ясувалося, що підстав для такого жорстокого вироку студенту не було. 1956 року його звільнили, а 1962-го, після повної реабілітації, навіть поновили в університеті. Учителював у рідній Сосниці, здобувши серед колег-філологів неабиякий авторитет. Зі словом працював не тільки у класі, а й наодинці з собою. Але протягом

тривалого часу — який, до того ж, змінювався не на користь перспектив антисталініста — надрукуватися не випадало. Греблі та шлюзи, вибудовані чиновниками у видавничих кабінетах, трималися надійно.

...І все-таки їх знесла “Повінь” — перша поетична збірка Миколи Адаменка, видана “Радписом” (тепер уже літературний жаргон. Київське видавництво “Радянський письменник” — *авт.*). Потім іще дві поетичні збірки, членство в НСП України... Багато хто, отримавши в поважному віці такий результат, цілком би ним задовольнився. Тільки не Микола Адаменко.

Психологи стверджують, що особистість розвивається все життя. Невеличка поправка, — якщо вона є. Навколо критеріїв із цього приводу можуть виникати суперечки. Але коли береш до рук серйозну прозову книгу, наприклад, “Закон-тайга”, то всі сумніви зайві. Безперечно, цей твір був новим щаблем його сходження, важливим дороговказом подальшого руху. Немає

Сяйво людини на тлі саява полярного

Микола АДАМЕНКО — правозахисник, письменник і краєзнавець, добре відомий в Україні. Складна доля, талановите перо, глибокі історичні дослідження привертають увагу багатьох шанувальників та фахівців. Нещодавно Миколі Петровичу, голові Сосницької “Просвіти”, виповнилося 80 років.

нічого дивного в тому, що досвідчений майстер слова звернувся до безпосередніх і яскравих вражень молодого “зека”, на якого перетворився недавній студент. Але, на відміну від багатьох літзаробітчан, які на всі лади смакують специфіку “зони”, не маючи звітів (на щастя для них, звісно) жодних особистих вражень, Микола Адаменко в романі “Закон-тайга” спробував художньо осмислити певний пласт історії. Через призму власних бачень і розумінь. Після табірних поневірянь він, можливо, як мало хто, міг оцінити фантастичну антиутопію Джорджа Оруела “1984” про торжество тоталітарного режиму. І одну з головних тез знаменитого автора: “Той, хто контролює минуле, володіє майбутнім. Але тому, хто контролює сьогодні, якраз і підвладне минуле”.

Союз РСР, у якому шістдесят років прожив Микола Адаменко, іронічно називали країною з найменш передбачуваною історією. Зауважу, що історія сучасної незалежної України передбачувана ще менше. І на те є багато чинників — і внутрішніх, і зовнішніх. Надто багато кому кортить зробити нас спершу безбаченками, потім — безтямченками і, зрештою, безхатченками. Автор книги “Закон-тайга”, схоже, вже давно — можливо, в період роботи над цим рукописом — виробив для себе недеklarований, але достатньо дієвий моральний імператив. Будь-яка, навіть світова, історія починається для нормальної людини з минувшини її роду, її краю. Осягнувши це, набагато легше розбиратись у плетений для нас інформаційній павутині. Інтернет-павутині теж.

Сьогодні Миколу Адаменка визнають одним із провідних знавців історії Сосниччини. Підтвердження цього — вихід у світ книжок “Сосницький край у серці України” та “Сосниця і Сосниччина на хвилях віків”. Перша побачила світ у відомому харківському видавництві “Прапор”, друга — у не менш авторитетному Українському Центрі духовної культури в Києві. На провідній ролі Миколи Адаменка в цих краєзнавчих звитягах наголошувати, гадаю, необов’язково. Щоб іти до храму, треба спершу побудувати його у своїй душі. Та ще й відстояти перед численними паплюжниками. Це я зрозумів, коли спілкувався з Миколою Петровичем поряд зі Свято-Покровською церквою в Сосниці, яка зберігає чимало таємниць:

— Це єдина церква, яка залишилася після 30-х років. Вона дуже давня, побудована 1724 року на місці старої, спорухнявлої церкви. А потім 1848-го її перебудували. Через століття. Вона діяла до 30-х років радянського періоду. А потім зачинили. Відкрили її під час німецької окупації. І вже до 60-х років вона діяла. У 60-х із церкви зробили... автошколу. Причому так дико вирізали там ворота, щоб машини заїжджали. І зробили з неї смітник. А 1987 року планували остаточно зруйнувати. Тобто підстави такі: по-перше, вона аварійна, по-друге, не має історичної цінності.

Я працював тоді вчителем. Звернувся до одного з відомих архітекторів Чернігівщини Андрія Карнабеда, людини передових поглядів. Він дав мені всю інформацію про цю церкву — справді історичну пам’ятку. Я написав статтю до журналу “Образотворче мистецтво”, поспішаючи захистити святиню від руйнування, бо вже і бригаду дібрали, яка мала все знести.

Якраз почалася перебудова, повіяло свободою. Відстоювати допомагали й віряни. Зрештою, церкву не зруйнували. Люди почали відбудовувати вже своїми силами. І відчинила вона свої двері для вірян.

А зараз іде реконструкція. Тому що дерево, навіть покладене старими майстрами, має межі надійності. Там шашіль, там грибок підкрився... Отож вирішено було побудувати на тому ж місці, за тими ж параметрами. Щоб це була та сама церква, але з нового матеріалу. Роботи тривають успішно.

...Гадаю, в перебудовні роки на Миколу Петровича з його неординарним життєвим досвідом мав справити враження фільм Тенгіза Абуладзе “Каяття”, де ключова фраза: “Якщо ця дорога не веде до храму, то навіщо вона?” Саме на цю дорогу Микола Адаменко вийшов свого часу з тайги, з ГУЛАГівського лісопояву. Йому ще довго нею прямувати, не збиваючись на манівці. Можливо, того часу, коли він наблизиться впритул до мети, мої брати-українці на решті зрозуміють, що крім матеріальних оберегів нації є обереги ще й живі. І вони поряд із нами. Оглядаймося частіше.

● З РОСИ Й ВОДИ!

Вітаємо Олександра Бригинця з 50-літтям!

Поет, прозаїк, автор десяти книг, журналіст, президент створеної ним Мистецької агенції “Територія А”, автор текстів багатьох пісень. Усе це — наш ювіляр, людина, добре знана в літературному і мистецькому житті столиці й України.

Олександр Бригинець — політичний і громадський діяч, депутат Київської міської ради (фракція БЮТ), голова постійної Комісії Київради з питань культури та туризму. На цій посаді веде велику патріотичну роботу зі збереження пам’яток історії та культури української столиці. Активно співпрацює з нашою газетою, на сторінках якої висвітлює питання збереження історичної спадщини.

Днями Олександрові Бригинцю виповнилося 50. Із цієї нагоди та за велику патріотичну, просвітницьку робо-

Відповідальний секретар ВУТ “Просвіта”
Микола Нестерчук вручає відзнаку ювілярові

ту на ниві духовності, культури він нагороджений найвищою відзнакою Всеукраїнського Товариства “Просвіта” ім. Т. Шевченка — медаллю “Будівничий України”.

Віншуємо з ювілеєм, вітаємо з нагородою!

Текст і фото Петра АНТОНЕНКА

Невідома Ольга Кобилянська

Ярослава МЕЛЬНИЧУК

Огривай, сонце... Збірка малої прози; укр. та нім. мовами / Упорядкування, вступна стаття та примітки Я. Б. Мельничук; переклад німецькою мовою Н. П. Щербань. — Чернівці: Букрек, 2011. — 400 с.

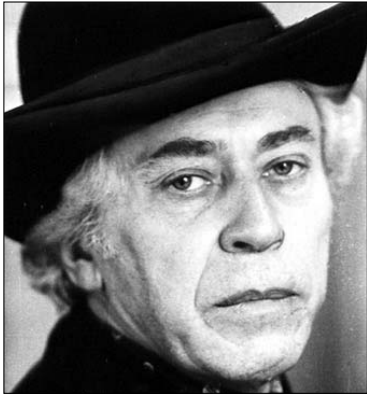
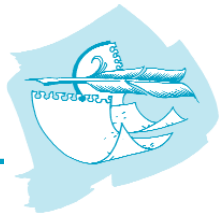
Побачило світ ошатне за дизайном, об’ємне видання творів Ольги Юліанівни Кобилянської (1863—1942) — класика української літератури, найбільшої письменниці Буковини. Ця збірка її малої прози, публіцистики, критики й німецькомовних перекладів отримала назву за одним із оповідань — “Огривай, сонце...”.

До книги увійшли невідомі сучасним читачам твори 1920—

1930-х років: “Щира любов”, “Чудо”, “Жарт”, “Пімста”, “Путіфара”, “Пресвята Богородице, помилуй нас!”, “Московський гвер” та ін. надруковані автентичні публіцистичні виступи часу міжвоєнної “Дискусія”, “Дорогі буковинські українці”, “До українського громадянства!”, “Три книжки” тощо.

У передмові упорядник та ініціатор видання Ярослава Мельничук, кандидат філологічних наук, наголосила на давно назрілій необхідності появи творів Ольги Кобилянської останнього періоду, розгублених у міжвоєнний період та архівах.

Книга призначена для широкого загалу, для всіх шанувальників творчості Ольги Кобилянської.

Упорядник і автор
літературно-критичних розвідок
лауреат Національної премії
ім. Т. Шевченка
Володимир БАЗИЛЕВСЬКИЙ

*І жити сонцем,
тільки сонцем жити...*

О. Влизько

Він весь, як натягнута струна — торкни й задзвенить. Максималізмом молодості, повнотою життєвих сил, зухвалістю поривань, шляхетністю загального тону. Струну обірвали у 26. Лишається тільки подивуватися, як багато він встиг, і печально розмірковувати, який потужний і цільний поет заповідався в його особі.

У скромному томику вибраного О. Влизька 1963 р., упоряд-

кованого Л. Новиченком і з його ж передмовою, практично відсутні сліди учнівства. Є вірші слабші й сильніші, та чи не всі вони міцно збиті, технічно зрілі — почерк майстра твердої руки. Таким же був і характер поета — комунікабельний, відкритий, безкомпромісний, налаштований на полеміку, відстоювання своїх принципів.

Доля мовби застерігала його від творчості, намагалася відвести смертельну небезпеку.

По-перше, підсунула йому слизьке і негодяще, як для поета, прізвище. По-друге, на 13-му році, цебто якраз на половині пройденої ним куцої життєвої стежки, зробила його глухонімим (ускладнення після скарлатини). І те й інше він витримав зі стоїцизмом мужа. Його життєлюбна, навальна, спрагла активної дії вдача, здається, тільки зміцніла від тих випробувань. Принаймні так це виглядало збоку: Влизько не скаржився і не нарікав.

Цей контраст: доля — характер, доля — поезія вивів, либонь, із терпіння нечисту силу, що невідступно йшла по його слідах. І він, можливо, найщиріший з опікувачів режиму, був цим режимом знищений.

Такі разючі невідповідності цього дочасно обіраного життя.

Олекса ВЛИЗЬКО (1908—1934)

Сонцепоклонник з короткозорого Ельдорадо

Щоб зрозуміти поета, треба зрозуміти в ньому людину.

Ось що писав П. Усенко, який, як спершу й Влизько, був “молодняківцем”: “Він приїздив до Києва, де тоді жив і вчився, завжди схвилюваний якоюсь подією, збентежений якимись новими планами і завжди розпочинав зі мною напружену розмову очима і письмом. Сідав отак за редакційний стіл, брав кіпу паперових аркушів і писав запитання чи якусь свою думку і давав мені прочитувати. На тому ж аркуші я відповідав чи запитував. І так години на дві-три. Вияснивши всі питання, досхоху “набалакавшись”, ми викидали всю ту “розмову” до редакційного кошика і йшли на Каплунівську вулицю до клубу ім. Блакитного”.

Я навів цю цитату для того, щоб читач міг зримо побачити, який скривджений був поет у

своїх фізичних можливостях. Для повноти картини уявімо його — зачиненого у своїй глухонімизні — в лабетах катів-суддів...

Він був позбавлений елементарного — радості людського спілкування.

Тим дивовижніший оптимізм — домінанта його поезії.

Жодних сумнівів чи вагань. За винятком... та про це пізніше.

У тім не було й тіні розрахунку чи страху: Влизько прийняв існуючий лад з усією безоглядністю незіпсованої, щирої душі. Він мав необачність повірити йому так, як вірить неофіт у церковні постулати. Це була *щаслива сліпота*, а не вияв свідомого дурнішання розумних людей, як промовисто висловився уже в часи новітні Л. Новиченко.

Адресую це, як і раніше, насаперед молодим суддям, які

схильні вважати злочинцями літераторів тієї епохи чи не всіх гамузом.

Влизько був войовничим соціалістом. Та його войовничість жила передусім належністю до клану футуристів.

Декларація всього того деструктивного, що є в його творчості, то ще й обов'язковий ритуал, демонстрація вірності лівому мистецтву.

“Давно анахронізм і Данте, і Петрарка і зовсім недоречний геніальний Рафаель”.

Звернімо увагу не тільки на наїв цієї формули, в сутності своїй уже збаналізований пролетарськими поетами, а й на епітет *недоречний*, який обертається недоречністю супроти самого автора, оскільки вступає в протиріччя з епітетом іншим — геніальний. Ось цей останній і видає поета з головою:

Дев'ята симфонія
Монолог

Вогню, вогню! — Надлюдської любові!
Хай кров кипить у грудях молодих!
Беру тебе, о світе мій терновий,
В обійми сонячні!

Як теплий птах,
і птах вогненний, облітаю серцем
По всіх світах, — над людом простягаю
Безмежні крила. — Хай приходять всі,
Під їх покрови. — Як не знайдуть раю,
То знайдуть пекло молодих обіймів,
Вселюдських, сильних,
що під ними злоба
Згорить на попіл, — і звіряче серце,
Що зубом клацає та смочке кров
Свого брата, — упаде й не встане;
Не встане, ні, й ніколи не воскресне,
Як не воскресне той, хто упаде
У кратер вогневий, бездонний кратер
Вулкана грізного —
мов людське серце!

Вогню! Вогню! —

Надлюдського буяння!
Любові нової, без слів, побитих
Вустами євнухів, вустами серць,
В перчатках вкладених, —
щоб не побачив хто,
Який там лях вонючий і отруйний,
Із хробаками й червами —
шляхетним брудом.

Що берегли нащадки рахітичні
Дегенератів з “голубою кров'ю”, —

З гербами пишними, “красою дому”,
Та гнилю ран під золотим плащем!
Вогню, вогню! —

Надлюдської любові! —
Живої — сильним, мертвої — зогнилим.
Любові буйної, гарячої (вогню!),
Усіх речей любові чарівної,
Щоб враз любити землю, звіра, люд,
І жити сонцем, тільки сонцем жити,
Та власним потом здобувати щастя
Своїм синам, онукам і нащадкам
Далеких днів!

Вогню, вогню, — любові!
Хай кров кипить у грудях молодих!

Беру тебе, о світе мій терновий,
В обійми сонячні! —

В любов мою,
Мов на вогонь, кладу!
Засяй гарячим світом
І очі хорі бідному зціли,
І осліпи того, хто тьму сподобав, —
Сховався в лях!
Любові і вогню!!!

Імпровізація

Зірвався промінь (зацвіла вода
На озері осіннім рястом). —
І ось біжить, і фарби наклада,
Як теплий пензель юного жанриста, —
Малює полудень. — Хвилює даль
Прозоро-тонко, як траву савани... —
Ріка, — розпалена, гаряча сталь.
І там, над нею, невідомі дзвони,
Немов у кузні. — То в бездонну синь
Воркочуть голуби. Тріпочуть крильця
Срібляно-сизі... — Запахтів полин
В обличчя з вітром. На спітнілі пальці,
Немовби м'ятною, — пустун, — полив
Володу з кухля (мідяний кухоль)... —
Стою й сміюся... Од далеких нив
Все линує, линує полиневі пахи
І зітхи трактора (як хороше, — мовляв, —
На світі новому, — не божім, — людським,
Пропитім потом)... — Захитався, впав,
І так розтав туманом чудернацьким,
Ясним димком, — упившись всім, що є,
Як молоком... — Але на захід — хмари,
І думи — хмари: — Тут — життя моє,
А там — чиясь, у кого бог і мурі.

Порт

Одплив
буденний сказ,

немовби шумний катер,
за брязкіт ланцюгів
сховалася іржа,
і знову в морі день
упав
за елеватор,
над бортом золотим
канатом зі-під ножа,

О тихий порте мій —
вечірня заводь
трансу,
що серце
і думки
за рейдами запер,
де віє
з-поза плеч
м'язистим ренесансом,
та з люльок,
за димком, —
пахучий канупер.

Люблю
твое лице,
і ці
поснулі стяги,
і скромний орнамент
бетонних аркад.
...А десь
такі ж, як ти,
цвітуть архіпелаги, —
романтика моя
залізних естакад.

Химерно?
Правда?
Так?
Яку ж ліпити норму
на серце молоде —
зрадливу оболонь?
Привіт тобі,
привіт...
І бурі,
бурі,
шторму!
У нас з тобою
все
...за тишею —
вогонь!

Доки

В напрузі
плеч
і рук
хриплять іржею доки,

нервуючи
дроти, —
манометри
і токи,

в хаосі
ромбів,
хорд,
еліпсисів
і сфер,
намацавши людей
мільйоном атмосфер.

Залізо.
Чавуни.
Грантів спазмічний лемент.
Іржаві ланцюги.
Котли,
Цистерни.
Цемент.

Сам чорний сатана,
забруднений, як шкет,
оглухлий

спадом, — в рейд
плює
за парাপет!

Саркастичне романцero

І

Куди іду,
куди несусь
безмежне серце —
повне сонцем?
Навряд чи мечедзвонним
каледонцем

пісенну
Оссіанову
красу!

І все ж таки дивлюсь
на світ —
в рожеву призму!
Я недалекий
од рафаелізму!

Та, любя,
ось про це
і рідним,
і своїм,
коли ж повім?

він знає істинну ціну явища, на яке зважається підняти руку. Навіть його іронія сприймається як не дуже вдала спроба самозахисту:

І все ж таки дивлюсь
на світ —
в рожеву призму!
Я недалекий
од рафаелізму!

Так, Влизько лірик іронічний. Іронія й сарказм — то з найдієвіших засобів його емоційного впливу.

Об’єкти для стріл — “тужного предтечі”, “куці барди”, “чорні сови”.

Інколи поет називає їх прямо, як неокласиків чи Маланюка, якого він перехрестив на блазнюка, інші, як Зеров, вгадуються за портретною характеристикою, ще інших — Плужника зокрема — пізнаєш із вдало спародійованого його улюбленого пуанта. У деяких віршах Влизька виразно вловлюється відлуння поетів-сучасників, що цілком природно. Як, наприклад, “Трактор”, що навіяний одним із найкращих віршів раннього Мисика.

Та найбільший вплив мав на нього Маяковський. Влизько намагається наслідувати навіть його поетичну графіку, часто без потреби розбиває речення на окремі слова і подає їх “драбинкою”, але робить це так,

щоб не кидалося у вічі — по “прямій”, а не “скособоченій”. Загалом же ритміка Влизька заслуговує на окрему розмову, позаяк він майже завжди намагається співвідносити її з інтонацією живого голосу. Від Маяковського й іронія. “Знаєте, товаришу, що статистичні дані є найепохальніша з поем”, — достатньо цієї фрази, щоб збагнути, звідки вітер віє.

Та не квапмося з висновками: Влизько поет самостійний і культурний. Його випадки проти старої культури — соромливий вияв небайдужості до неї. Складові епатажного нігілізму — данина часові й поза футуриста, про що вже було мовлено.

Це тонко підмітив М. Доленго: поет глузує над тим, чим, власне, захоплюється. Правдивість спостереження підтверджується текстами: за кількістю посилань на твори світової літератури та їхніх авторів поет випереджає багатьох. І не тільки ровесників.

Влизько — чистий романтик, рвйний і пристрасний. Як, приміром, Ю. Яновський, “Прекрасна УТ” якого не пройшла, судячи з перегуків, повз його увагу. А тягіння до морської романтики — це те, що властиве обом.

Влизько — майстер балади. Відштовхуючись від Кіплінга, пе-

реосмислюючи чужі сюжети, незрідка взяті з книг прози, що свідчить про його начитаність, він створив яскраві взірці баладної форми, яка потім набула поширення в багатьох — у Малишка зокрема.

Утім, годиться зауважити, що на ту пору, коли Влизько в ній утверджувався, перші кроки в цьому напрямку вже зробили Бажан, Сосюра і той же Яновський. Не кажучи вже про поетів російських.

Влизько — динаміка й натиск. Легкість його пера, надто з огляду на молодість, викликає захоплення.

Підсумовуючи ним зроблене, Л. Новиченко писав зокрема про те, що він збагатив поезію новими образами й мотивами, новими ракурсами бачення речей, лексичними шарами, ритмічними формами, сміливими й примхливими варіаціями, оригінальною метафорикою, динамічною мінливістю ритміки, душевною експресією.

“Влизько-ліфовець, раціоналіст і “функціонал” ніколи не міг перемогти Влизька-романтика й лірика”.

Попадання бездоганне. Одного бракує у цій характеристиці. І це те, про що я обіцяв сказати пізніше.

Серед балад Влизька є “Балада про короткозоре Ельдорадо”. Сюжет її, як підказав ерудит І. Качуровський, поет узяв із “Королів та капусти” О. Генрі.

Дивна балада, як для *слухняного* Влизька. Не менш дивне і її продовження “Балада про остаточно короткозоре Ельдорадо”, яка завершується рядками:

Чи власна земля —
холодна й німа?
Чи власна земля —
назавжди тюрма?
А краща — чи всюди,
де нас нема?

Шукання омріяного Ельдорадо закінчується тотальною неволею — чи ж не прямий натяк на радянську дійсність?

Питання напливають одне за іншим.

Свідомо чи ні Влизько вкладав *свій* підтекст у навіяний О. Генрі мотив? Інакше кажучи, чи це реакція поета на політику терору, жертвою якого став зрештою і він сам, чи імпульсивний порух?

Останнє спростовується “дво-варіантністю” теми, отже, її не випадковістю: це те, що боліло автору.

Не знаю, чи фігурували ці балади у персональній судовій справі Влизька, та хоч як би там було — вони не втрачають на свій викривальності. Надто вже промовиста

алюзія! Важливий факт із біографії поета: йому пощастило побувати за межами колючої зони Ельдорадо — за кордоном.

Ця поїздка теж могла зіграти певну роль у прозорінні поета.

Загалом усе сказане спрацьовує на користь думки, що заповідався інший, *неслухняний* Влизько, і тільки смерть обірвала цей поступ у протилежному напрямку.

І знову питання. Як могли з’явитися ці два вірші про Ельдорадо у виданні 1963 року?

Книжку, як було сказано, упорядковував Л. Новиченко. Що він не помітив їхньої спрямованості — повірити в це неможливо. Не той чоловік.

Вирішив ризикнути? Зробити вигляд, що крамоли немає? Обійти тупоголових цензорів?

Відповіді не маємо. Новиченко навіть критикнув “Баладу про остаточно короткозоре Ельдорадо”. Але за... надуживання “літературно-мистецькими згадками та асоціаціями”, що теж викликає добру, скажемо так, підозру.

Одне тільки ясно: значний поет не вкладається у прокрустове ложе уявлень про нього.

А щоб впевнитися насамкінець, що маємо справу саме з таким поетом, достатньо прочитати його знамениту “Дев’яту симфонію”.

П

— Струхлявілі!
— Готуйте обійми!
— Відчиняйте ворота!
— Іду!

Що романтиком я народився,
це написано
і на виду!
Ви в історії
порох, —
це ясно,
але віком
Петрарок
старі!
З вами буду
сьогодні
ридати,
покохавши
Лауру
в марі!

ПІ

Квилять тужного предтечі,
з вечора до ранку, — сови...
Од твоїх очей овечих
мінористом тимчасовим
за міщанським Ханааном
плачу,
плачу,
як Ізраїль,
під балконом —
Дон-Жуаном
дому —
каравансараю.

Чую —
лірик,
і росту між
місяцем
та бруком —
гроном
виноградним.
Глупа суміш
із Хафіза
з Кальдероном

на твоїй панує зоні.
Образ твій —
рядном над плотом —
висне,
наче в Тенісоні —
наді мною —
Ланселотом.

Ну й куди піду
без тебе?

...Любий,
дальній,
милий степе!

Чи рознести,
як солому,
на Миколі
Вороному
по тобі,
оцю ось тугу,
непідтягнуту попругу
крові й серця молодого?
Ну та й що з усього того?

Знову глянеш, —
знову станем:
я —
туман
над Хуайнанем!

Ти —
так легко
у болото
мук моїх
вростеш,
як лотос!
І тебе
мені
любити,
і тебе
не потопити

у жазі моєї прірви!
Цить,
о серце!
Знищи!
Вирви!
Не любов, —
о, ні, —
конання,
те,
що з вечора
до рання —

бродить,
кляте, в серці, —
лазить, —
сентиментами
малясить,
труїть розум,
синім камнем
куперваси!

Згиньте,
тужного предтечі,—
куці барди,
чорні сови!
Вірю!

Од очей овечих —
я нещасний —
тимчасово!

ІV

Не прийдеш,
як вчора!
Не впаду
у синь —
листя з осокора
молодих хотінь!

Не полину
з вітром
до примарних міст...
Тільки місяць
титром
упаде
на лист!

V

Пізно,
а чи рано, —
все мені одно, —
стану
Дон-Жуаном
під твоє вікно!

Забринить гітара
і можливо вб’є
золотим ударом
молоде
моє.
Синю серенаду
про Шехерезаду
з вітром —
віч-на-віч —
заспіваю
вніч...

Балада
про короткозоре Ельдорадо

В далекі моря пішли кораблі
з людьми,
що набридли своїй землі.
А людям
набридла своя земля,
набридла людям ласка короля,
і вони прийшли до портів іздаля.

У людей по кишенях
вітер гуляв,
і чортик ножа виглядав з халаяв.
Був у них хаотично оздоблений ріг,

од легеньких пушків,
до великих борід,
і кремезні руки, що рвали дріт.

Люди сіли на свій корабель
і поїхали до фантастичних земель.
Люди спали на палубі
в спеку й мороз,
у шоку їх бив безпритульний трос,
і вночі наступав на ноги матрос.

Люди снили місцями веселих озер
і спросоння мимрили: —
“Пробачте, сер!”
А матрос сміявся й плював за борт,
і мріяв
про черговий п’яний порт,
щоб випить з дівчатками,
хай їм чорт.

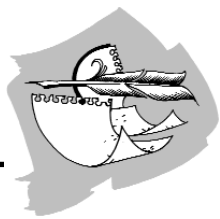
Люди їли щодня свій черствий хліб,
і чекали землі,
де злізти могли б.
Їх привіз корабель до порту Парá,
де в хащах Пріапа красунь-гора
золота,
пранців
та іншого добра.

Покинули люди свій корабель
і злізли на землю чужих земель.
Останні центи спустили в порту,
останню кишеню визнали за пусту
і стали шукати свою мету.

Спритний гідальго до них прийшов
і роботу їм випадково знайшов.
Він сказав,
що в нього великий такт,
Знайде він для людей Ельдорадо,
факт,
але ось дрібничка, —
підпишіть контракт.
Люди рота роззявили, й
кавалер
Їх повів до підніжжя Кордільєр.
На плантацію вивів, сказав:
— “Стоп!
Ельдорадо тут! Кожний з вас — холоп!
А хто тікатиме, — куля в лоб!”

І подумали люди: “Це тут? Ба ні, —
ми несли Ельдорадо на своїй спині”.

Але пізно.
В джунглях нема воріт, —
Не вернутись додоמו, де виріс рід,
із руками, що рвали б не тільки дріт.

Марія ГУМЕНЮК (КУЗЕМКО),
письменниця,
народний депутат ВР І-го скликання

Щось загадкове й манливе виникає в уяві від цих слів, чи не так? А коли приходить розуміння, що Золотий Ключ може відмикати світ лише золотого джерела, яке б'є ключем, — тим же золотим світінням і мелодією, і коли, вслухаючись у незліченну кількість мелодій інших чарівних ключів, розчуєш саме її, бо вона — мелодія твого серця, то володіти ключем, та ще й золотим — чи ж не почуватися щасливим?

Якби ж то! — скаже читач, дочитавши все до кінця.

Тут багато натяків і прихованих змістів, але в подальшому вони всі розпізнавані. Бо хіба так уже глибоко заховано те, що Золотий Ключ Української національної держави, який б'є золотим джерелом українського серця, — це її Величність Українська Мова, яка справді записана на його скрижалях і яку генерують високі вібрації енергій серця? Бо саме звідси, від нього — така милозвучність, музикальність, пісенність. “Серце співає і спину не має”, — каже нам українське прислів'я. Тому серед світової симфонії національних мов українська має свою неповторну і величну ноту — Ноту Серця. Одні лише думи кобзарські складають цілий пласт культури, зародженої на серцевих енергіях! А коли роздивитись українську націю як живу колективну Істоту з її давнім етнічним корінням минувшини, захованим в аурі безлічі духовних, філософських і космогонічних систем, смислових кодів і знаків, символів, розшифрованих і не розшифрованих мітологом, закодованих у народних казках, легендах, повір'ях, переказах та бувальщинах, то це — історії всепланетного значення, які досі ще як слід не вивчені, не розкодовані й не переведені зі знаків символів у доведені концепції світотворення та історичних процесів. І все це тому, що Золотий Ключ для нас ще не є Золотим Ключем, він ще не став іконою, божеством, доконаним фактом нашого існування, проявленого на всіх рівнях інформаційно-енергетичного поля української етнічної культури.

Якщо коротко розкрити термінологію, про яку йдеться, то *Золотий Ключ*, як символ Української Мови, не має нічого спільного із золотим металом. Ідеться про *золоті енергії серця* як найвищі енергії з тонкими і високими вібраціями. Енергія виступає головною складовою мови. Так, наприклад, “Філософський словник” пише, що “вчення про енергію як основу дійсності, концептуально розроблене німецьким вченим В. Освальдом”. “Великий тлумачний словник сучасної української мови” подає щось подібне: “Енергія — одна з основних властивостей матерії”. Термінологію поняття “енергії” уточнює й увиразнює у своїх творах О. Блаватська: *матерія — це енергія у найнижчій крапці свого проявлення*. Тобто основою матеріально-прояв-

леної дійсності, в якій ми з вами живемо, є енергія. Розуміння енергії як матерії, а матерії як енергії, додають нам дослідження, в яких доводиться матеріальність думки, коли *енергія* йде за думкою, де *думка* — різновид *проявленої енергії у формі інформації*. Таким чином, ми виходимо на формулу: інформація + енергія = думка-мова. І такі словосполучення, як “енергія слова”, “енергія думки”, “енергія мови”, “енергія мовлення”, що певний час вважалися поетичними образами, вже такими не є. Це справжня реальність, у якій *інформації без енергії не існує*.

Щодо *золотої енергії серця*, то серце, як і кожен людський орган, наділене енергією. Але чому ця енергія *золота* — це вже питання вібрацій, які проявляються в кольорі. Золоті вібрації серця — високі. Вони нагадують за кольором сонце і соняшник — наш національний символ. Сонце-серце-соняшник — дуже схожі між собою тим, що створюють теплу атмосферу сонячного дня, який генерує енергії любові. І, навпаки, полярні до них низькі й грубі

Золотий ключ української нації

вібрації створюють колір темний — глибокої ночі, — колір не-любові. Так виникає тандем любові-ненависті.

Якщо енергія — це продукт, а енергетика — те, що виробляє його, то енергетичний центр є центром сили енергії, зосередженої в конкретній точці. Якщо ми підемо шляхом філософії ідеалізму і визнаємо, що дух — первинний, а матерія — вторинна, то зрозуміємо, що енергія надходить з потужного і високого енергетичного Джерела, яке ми з пошаною називаємо Богом; і що Мова — не якась випадковість, а інформаційно-енергетичний потік, який також витікає звідти ж. Це і є те Джерело національних мов, завдяки якому кожен народ, стаючи носієм окремих потоків, отримував свою неповторність. Пояснюючи вищеназваний тандем любові-ненависті, слід сказати, що Джерело одне, але в нього є і верхній полюс з високими вібраціями, і нижній з грубими та низькими. Саме тому мовні потоки різні, бо витікають з різних рівнів, несучи в собі багатоманітну мовно-вібраційну палітру, — від золотого, в якому купаються сонячні промені, аж до темного підземелля, де сонця немає.

Кожна нація як тип енергії індивідуально виражена саме у Мові. Це і є Богом роздані Ключі в руки кожного етносу. Ось чому етнос такий важливий, він — єдина групова одиниця, що має власний Ключ. Немає космополітичної мови, як немає космополітичного етносу. Це алогізм. А штучно створена мова, яка має не Божественне, а людське походження, — мертворождена (як, приміром, есперанто та ін.). Отож сама ідея космополітизму також є мертвою, бо кожен початок розвивання межі між націями — початок свого кінця. Хоч нація, як птах Фенікс, має можливість відродитися з попелу.

Золотий Ключ Української Нації, того велетенського Дому українців, один і неповторний. Жоден інший не відчинить наших дверей. Адже кожен із них створений винятково для дверей свого інформаційно-енергетичного поля, саме тих вібрацій, на частотах яких перебуває його нація і Його Величність Ключ. Тож не ламаймося у чужі двері, а оберігаймо свої.

Українська мова відіграє в Україні ключову роль. Чи ж тільки тому, що вона створила нас українцями, що зберігає нашу ідентичність, є схроном нашої історії, ключем до джерела знань, що визначила наш тип мислення, відмінний від типу мислення інших націй? Очевидно, що є ще щось, таємничо-приховане, затаєне в глибинах національного духу і несказанно важливе, те, від чого залежить наша

доля, — *українська мова реалізовує код української нації!* Ось так! Не більше і не менше. І це не просто гарні слова, а фундаментальна основа існування народу! Адже код утримує у собі всі дані щодо завдання та ролі нації серед інших народів. Цей “набір знаків для представлення інформації у вигляді даних” і є ментальним відбитком зашифрованої у знаках і символах долі, реалізацію якої здійснює Українська Мова. Розуміння цього допомагає нам глибше усвідомити роль Мови в житті нації.

То який механізм її дії? Думаю, його треба шукати в площині трьох чинників: *егрегора, нації-людини і землі*. Це Трисуття, присутнє у нашому архетипі, ці три складові зв'язані між собою інформаційно-енергетичним променем, який ми називаємо Українською Мовою. Щодо терміна “егрегор”, то він у філософії визначається як Дух нації, а за християнською термінологією — Архангел, охоронець нації (людину охороняє ангел, а націю — Архангел). Таким чином, українська мова для україн-

живуть на одних енергіях, інші — на інших, і кожна з них розвиває свою долю. Але мови-антагоністи, поселяючись в одній людині чи в одній нації, вступають між собою в конфлікт, руйнуючи її саму, її долю і долю нації. Це як у горщику меду ложка дьогтю.

Ось тут ми підходимо до найважливішого: що породжує блоки в енергетичних каналах життєзабезпечення українця та української нації? Відповідь однозначна: *накладання узору іншої мови на узор української!*

На жаль, сьогодні в Україні найбільша проблема — нерозуміння нанесеної собі шкоди внаслідок *русифікації*. А коди України та Росії *не просто різні, а полярно різні!* Якщо коротко, то інформаційно-енергетичні поля обох націй діаметрально протилежні. Вони несуть *різні Програми*. Тому мовна несумісність цих двох народів — очевидна. Щодо Росії, то найкраще про неї сказав російський письменник Д. Андрєєв у книзі “Роза мира”, де яскраво описав російського демона великодержавності на ім'я Жрутр (це егрегор Росії), який програмує свідомість Росії і наповнює її інформаційно-енергетичний мовний потік.

Що ж відбувається при русифікації українця і України?

Русифікація має дві стадії: двомовність і повне знищення. *Двомовність* українця призводить до того, що енергії життєзабезпечення з егрегора течуть до такої людини покрученими рівначками, а не прямим потоком. Спочатку зовні це малопомітно, та внутрішнє життя зазнає негативних змін: внутрішній світ розколюється і утворюються дві матриці, дві світоглядні картини, два коди зі своїми Програмами. А оскільки вони антагоністи, то ці дві мови (два світи!) в одній свідомості мирно вжитися не можуть: вони конфліктують, і таке ратне поле бою, підсвідомо виснажуючи особу, може призвести навіть до суїциду. В людини поступово руйнується все: здоров'я, бізнес, сімейне та суспільне життя тощо. І причиною своїх бід стає вона сама, бо з доброї волі заклала собі таку програму. Українець, впустивши до своїх жовтих енергій темні (особливо коли останні беруть верх), впадає у стани пригнічення, які можуть призводити до затяжних депресій. Чому? Бо починається забруднення енергетичних центрів: вібрації стають важчими і, як наслідок, відбувається зміна лінії долі (людина з вищої, в якій закладені легкі та високі вібрації, лінії долі опускається на нижчу — з низькими та грубими, сценарій її життя міняється на гірший). Тому *двомовність, як перша стадія русифікації, є негативним явищем для того, хто народжений в Україні*, адже при народженні енергетичні центри українця наповнені українською мовою. Міняючи мову, він шкодить собі, пригнічуючи цим і себе, і свою націю. *А пригнічення титульної нації автоматично тягне за собою пригнічення матеріальних благ країни*. Якщо ми хочемо бути багатими й заможними, титульна нація повинна розвиватися за Законом Справедливості — бути в державі правлячою силою. Без цього сподіватися, що Україна буде здоровою і багатою — марна річ. Адже здоров'я можливе там, де гармонійно протікають енергії, а багатство — де енергії об'єднані й нація становить єдине ціле (адже гроші — це концентрована енергія, національний енергетичний згусток, який не може народитися у пригніченій нації).

Двомовність в Україні — не тільки внутрішній конфлікт нації на рівні розколів, це ще й процес *темного програмування* національної свідомості. Темна енергія направлена не лише на заземлення, а й генерує колективну свідомість багаторівневого темного світу. Матеріальне починає домінувати над духовним. Дивує тут лише те, що люди гинуть, не усвідомлюючи, що гинуть з власної волі: їх спіткають нещастя, вони страждають, але не бачать, що породженнями своїх нещасть є вони самі.

Далі буде

Тисячоліття кохання

Надія КИР'ЯН

Видання здійснено в рамках Програми сприяння видавничій справі “Сковорода” Посольства Франції в Україні та Міністерства закордонних справ Франції, яка створена для популяризації французької науки, культури, літератури в нашій державі й названа на честь нашого видатного філософа.

Раїса Сеннікова, заступник директора музею, розпочинаючи презентацію, наголосила, що їхній заклад щоразу бере участь у програмі “Французька весна”, яка проходить з 4 до 27 квітня — захід приурочений саме до цієї події. “У красного письменства є рівний два крила — оригінальна й перекладна література”, — сказала Раїса Павлівна.

Камертоном до презентації стала мелодія “Вічна любов” Шарля Азнавура.

Всеволод Ткаченко розповів про історію створення антології. “Інтерес до французької поезії у нас завжди був величезний, — наголосив Всеволод Іванович. — Ще в 1920-х роках Микола Зеров, Михайло Драй-Хмара, Павло Филипович створили антологію французької лірики ХХ сторіччя. Але через політичні обставини в умовах тоталітарно-більшовицького режиму ця книга не побачила світ, а її творці були репресовані й знищені. Друга спроба була в 1960-ті роки, упорядники нової антології — професор, що викладав у мене в університеті французьку мову, Еміль Крюба, і Григорій Кочур. Мене і Михайла Москаленка тоді також залучили до цієї роботи. І знову антологія не вийшла через політичні мотиви: її учасників Василя Стуса, Івана Світличного було заарештовано, а наших корифеїв української перекладацької школи Григорія Кочура і Ми-

Фото Надії Кир'ян

У Національному музеї літератури України відбулася презентація книжки “Сад божественних поезій”, яка нещодавно вийшла у Видавничому центрі “Просвіта”. Це антологія французькомовної любовної лірики XI—XX століть. Переклад, упорядкування, передмова, довідки про авторів Всеволода Ткаченка, поета, перекладача, лауреата премії ім. Миколи Зерова та інших літературних премій.

колу Лукаша на 15 років викреслено з літератури.

У цій антології подано твори 78 французьких поетів, які я вибрав і вважаю найкращими. У довідках про авторів я намагався згадати всіх, хто раніше перекладав їхні твори українською мовою”.

Всеволод Ткаченко зауважив, що поезія в усіх країнах — це елітний жанр, нею цікавиться 7—8 % громадян. Попри це, відомий факт, що у Франції французька мова стала державною завдяки поетам “Плеяди”. Подібний приклад є і в нашій історії. Адже саме поезією Тарас Шевченко повернув нам відчуття своєї батьківщини, рідної мови.

Упорядковуючи антологію, автор намагався не пропустити твори, в яких ідеться про Україну. Саме такий вірш прочитав актор Василь Довжик: “Відпо-

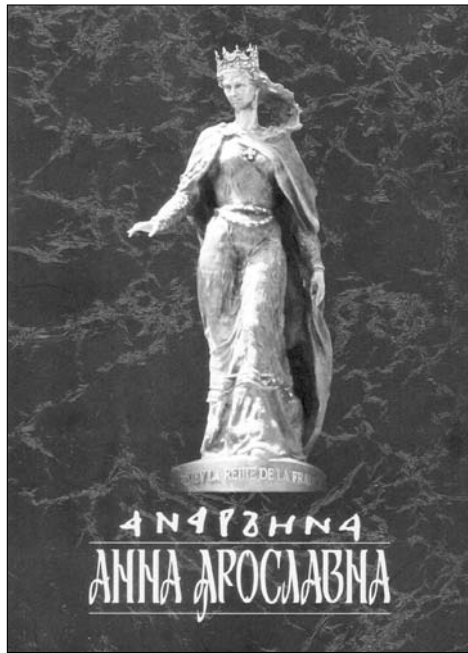
відь запорозьких козаків константинопольському султану” Гійома Аполлінера. Гійом Аполлінер, величезний експериментатор, створив поезію за цим дипломатичним документом часів козацької держави. Його поезія стала перлиною світової лірики. У цьому вірші він звернувся до коханої з побажанням: “Треба мене любити так, як заporожці люблять Україну”. Ліричні вірші також подарувала аудиторії Лариса Хоролець, народна артистка України.

Заступник головного редактора “Літературної України”, поет, журналіст Станіслав Бондаренко, висловлюючи вдячність і пошану Всеволодові Ткаченку за його працю, згадав, що у 1970-ті роки студенти-філологи, діставши на ніч машинку, передруковували, насамперед Бодлера “Квіти зла”, Франсуа Війона та ін-

ших. Але російською мовою, бо на той час були тільки російськомовні переклади. Минуло кілька років і з'явилися переклади Рильського, а також потім Кочура, Лукаша та ін. “Нині і мої ровесники, і молоді мають можливість читати цю літературу українською, — сказав пан Станіслав. — Такі переклади можуть духовно наблизити наші землі через мову, культуру”.

Відомий поет, культуролог, перекладач Олесь Герасимчук констатував, що нині в українському перекладацтві частково під впливом західних перекладацьких шкіл відбувається різка зміна. Свого часу українські перекладачі, ціла плеяда — Микола Лукаш, Григорій Кочур, Ірина Стешенко, Максим Рильський, Борис Тен та інші, по суті, врятували саму українську мову. Після того, як більшовицька доба прорідила письменницькі лави, літератори почали прилаштовуватися до цього радянського волапоку. Були знищені, заборонені, відправлені в схрони українські словники, і лише перекладачі різними засобами піднімали найглибші шари української мови. Те, що відбувалося в 1950—60-ті роки, зараз повторюється. Нині перекладачі захоплюються сленгом, намагаються модернізувати, переінакшувати оригінал, багато чого роблять поспіхом. Натомість сумлінні перекладачі, як Всеволод Ткаченко, спочатку вивчають творчість того, кого збираються перекладати, особливості епохи, лексики, знайомляться з теоретичними працями в цій галузі, а потім беруться до перекладу.

У Ткаченка енциклопедичний підхід до оригіналу, це успадкована українська академічна культура. Він поставив собі нелегке завдання і відмінно з ним впорався: зачепив різні епохи, стилі, естетики. І в кожній дав своє бачення, своє трактування того чи того ідейно-естетичного комплексу.

Книжка про Анну Ярославну

Максим МАУРИТССОН

Одна з трьох дочок Ярослава Мудрого, Анна, була дружиною французького короля Генріха I. Про неї вийшла друком високоякісна книжка “Анна Ярославна” в університетському видавництві “Пульсарі”.

Це історико-літературна мистецька розвідка. Авторка — Наталія Крутенко, мистецтвознавець, художник-кераміст, член Національної спілки художників України, автор численних публікацій із мистецтвознавства, особливо з історії української та світової кераміки. Книжка проілюстрована творами образотворчого мистецтва, серед яких чимало раритетних, досі ніде не репродукованих.

Це перше ґрунтовне дослідження життя Анни Ярославни та її непростій долі, яка за-слугоувала б на фільмування. Уперше в контекст життєпису вводяться питання генеалогії королеви Анни, долі її бібліотеки тощо. Знайому тему виведено на новий рівень осмислення. У книжці усунуто низку помилок, якими й сьогодні рясніє життєпис Анни.

Оскільки видання може зацікавити французьких читачів, у його другій частині подано обсягове резюме змісту французькою мовою, де наведено написане Київ, а не Kiev, Volodymyr, а не Vladimir, Dnipro, а не Dni-per, і де у виносках пояснюються менш відомі для французів поняття, як Русь, терем, сарафан, Десятинна церква.

На жаль, авторка пише, що Софійський собор у Києві збудував Ярослав Мудрий. Це — половина правди, адже собор почав будувати Володимир, і 2011 р. офіційно святкували 1000-річчя початку зведення храму. Хоча я намагався довести це автору, вона не сприйняла моїх аргументів.

Дуже дивно, що в жодному французькому словнику та енциклопедії немає окремої статті про Анну Ярославну. Там написано, наприклад, про Анну Болін, другу дружину англійського короля Генріха VIII та Анну з Клевз, його четверту дружину, про Анну з Гондзагі, польську королеву Анну Ягелонську, Анну Стюарт, королеву Англії й Шотландії, але жодного слова про Анну Ярославну, хоча написано про інших французьких королев — Анну з Франції, Анну з Британії та Анну з Австрії.

На жаль, у Франції та в усій Західній Європі панує обманливе поняття слова “Росія”, за яким “Росія” охоплює всю територію від Прибалтики до Чорного моря. Тож коли на початку 2012 р. Медведєв виголосив у Парижі доповідь про російську культуру, він використав це помилкове поняття, щоб казати “Анну з Росії”, а не “Анну з Києва”. Бо фальсифікація історії притаманна імпералістичному ставленню Росії, що базується на брехні й дезінформації, аби обдурити західноєвропейців.

У всякому разі, Анна Ярославна назавжди залишається українкою, і тому кажемо, як написано в книжці на с. 107: “Через віки — доземний уклін тобі, славна землячко!”, або у французькому резюме на с. 133: “Після багатьох століть твого казкового життя ми гордимось тобою, Анно з Києва, наша славетна співвітчизнице!”

«Сонечкова школа» Валентини Запорожець

Мар'ян КРАСУЦЬКИЙ,
письменник, лауреат премії
імені І. Огієнка
та імені Ю. Яновського,
м. Кам'янець-Подільський
Хмельницької обл.

Дитинство наше, сонячно-щасливе!.. Ти завжди з нами. О, якби можна бодай на мить повернути коліща Часу в ті сонячні, щасливі дні дитинства!

Подібні думки виникають, коли знайомишся з невеликою книжкою Валентини Запорожець “Сонечкова школа”, що з'явилася за сприяння Видавничого центру “Просвіта” (Київ) й одразу завоювала серця наймододших читачів.

Кожну оповідь “Сонечкової школи” читаєш кілька разів і з неабиякою цікавістю. Відзначаєш уміння авторки донести слово до тих, кому воно адресоване. “Сонечкова школа” — видання для дітей молодшого шкільного та й дошкільного

віку, тих, які вчаться читати. Тож авторка подає початкові знання про українську абетку, розкриває мудру і ще невідому для юних читачів філософію Слова, яке несе світло знань.

Цікаві і пізнавальні окремі розділи книги: “Слово”, “Мати Слова — Земля”, “Букварик”, “Місяць”, “Хатка колоскова”, “Сонечко бачить усе”.

Слід відзначити, що 1993 року, задовго до свого виходу, “Сонечкова школа” виборолла два гранти Фонду Сороса, але видати книгу через фінансові труднощі жодне видавництво не квапилося. Лише через чимало років завдяки Товариству “Просвіта” і його голові народному депутату України Павлу Мовчану видання побачило світ.

Валентина Запорожець — авторка “Сонечкової школи”, відома українська письменниця, довго працювала в апараті Спілки письменників України з О. Гончарем, П. Загребельним, у Кабінеті молодого автора, благословила у творчу дорогу багатьох талановитих майстрів слова, перекладала Й. Друце, Ю. Нагібіна та ін.

Гарний подарунок зробила наймолодшим поціновувачам слова Валентина Запорожець.

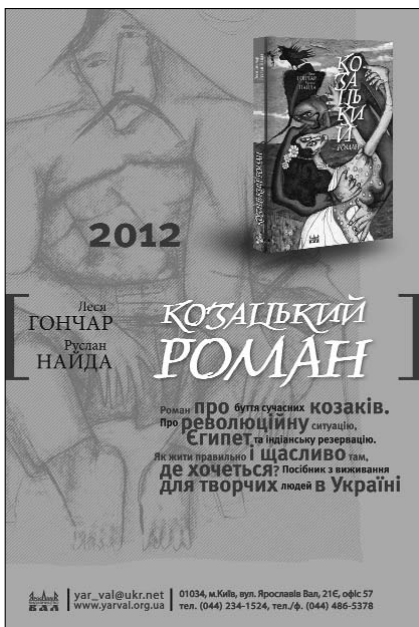
Новий козацький роман

“Козацький роман” (другий спільний роман Лесі Гончар і Руслана Найди) — це спроба змінити вектор осмислення нашого майбутнього, адже міць кожного народу — у духовному зростанні та консолідації сил навколо розбудови свого іманентного духовно-інтелектуального простору.

Книжка присвячена поколінню українського ренесансу дев'яностих, своєрідний посібник виживання для творчих людей в Україні в часи, коли чорна неандертальська енергія чинної влади вже вкотре затоплює нашу землю.

Роман про буття сучасних козаків. Про революційну ситуацію, Єгипет та індійську резервацію. Як жити правильно і щасливо там, де хочеться?

“Козацький роман” — реакція на затяжну кризу в Україні, насамперед духовності, що повсюдно виявляється у знеціненні моральних вартостей, зраді ідеалів, а відтак — і націо-

нальних святинь. Особливо “зачепило” глибоке розчарування у деяких представниках української інтелігенції — “цвіту нації”, на яку покладалися сподівання. Утім гонитва за примноженням власного добробуту новітніх “бізнесменів-інтелігентів” умиць переважила всі їхні національні почуття і людські чесноти. А чи були вони?

Вл. інф.

— *Степане Миколайовичу, Ви маєте великий досвід, як Вам співалося в різні часи, як оцінюєте ситуацію в оперному мистецтві нині?*

— У Національній опері України я з 1978 року, пам’ятаю радянські часи. Те, що тоді було доброго в культурі оперного мистецтва, треба було зберегти. Тоді що-суботи і шонеділі, а іноді й серед тижня, крім вечірніх, були й ранкові вистави. Приходили діти класами з учителями, з батьками або й самі. “Запорожець за Дунаєм”, “Наталка Полтавка”, “Наймичка” Вериківського, інші оперні вистави, балети постійно були в репертуарі. Це дуже гарна виховна робота, дітей залучали до високої культури.

Із проголошенням Незалежності багато чого зруйнували, як зараз екскаваторами, тракторами валять Андріївський узвіз. А можна було обновили костюми, осучаснити постановки, а не відмовлятися від них.

Коли я вчився у Львові на другому курсі консерваторії, працював у Львівській опері. Скільки тоді йшло гарних українських вистав! “Золотий обруч” Лятошинського, “Назар Стодоля” тощо. У Києві також... Нині це сходить на нуль. Безумовно, італійська, французька, німецька класика дуже гарна. І в нашому театрі добре представлена. Але треба пропагувати й своє: і класику, й сучасну музику. Наш театр — Національна опера України ім. Тараса Шевченка. А де в ньому національне?

У Лондоні, наприклад, є національна опера і є опера світової класики, кожен театр працює на своєму полі, так має бути.

З українських вистав у репертуарі нашого театру залишився “Запорожець за Дунаєм”, і то йде лише раз на місяць. Опері Лисенка, Лятошинського, Кос-Анатольського, Людкевича, інших прекрасних композиторів, яких у нас багато, не йдуть. Українська музика більше відома за кордоном — в Америці, Канаді, Німеччині, — ніж у нас. У багатьох ЗМІ поширюють безглузді чутки, що гарної української музики немає. Треба, щоб вище керівництво держави було проукраїнське, тоді розвиватиметься все: і духовність, і культура, і економіка. Ведуться розмови про другу державну мову. В інших країнах це питання давно вирішене. У Німеччині, наприклад, навіть не йдеться про те, якою мовою в якій провінції розмовляти: однозначно — німецькою. Так само у Франції...

У нас нині інформаційний простір замічений низькопробними фільмами, російською попсою. Можна сказати, що це “антивиховання”, до речі, в усіх галузях: і в політиці, і в літературі, так само й у музиці.

— *Немало Ваших колег виїхали на роботу за кордон, у різні театри світу. Як до цього ставитеся?*

— Дуже багато повийжджало. Якись матеріальні блага там можна нажити, втративши набагато більше: для душі, для сім’ї, для виховання дітей. Бо ти там, як одиниця птах летиш — не маєш того, що потрібно для душі й серця. Але це вибір кожного. Я свого часу також мав багато пропозицій. Нерідко їздив на гастролі. Але назавсім — це не для мене!

Спілкуюся зі знайомими, зокрема з Валентином Пивоваровим, який приїжджає сюди у відпустку. Вони виграли в матеріальному сенсі, а ми — в іншому. Ми тут працюємо для свого народу, своєї країни, на благо своєї культури — і це найбільший здобуток. Нам у цьому Бог помагає.

— *Аби ще й держава допомагала як слід, пропагувала українську музику. Як інші країни.*

— Активно пропагує свою музику Російська Федерація, там керівники держави надають цьому великого значення. “Борис Годунов”, “Хованщина” Мусоргського, “Царева наречена” Римського-Корсакова — прекрасні вистави. Але й наші не гірші. Німці, наприклад, навіть кошти нам виділяли на постановку “Лоенгріна”, “Фауста” Гуно. Французьке посольство, італійське також виділяють гроші в інших державах на постановку своїх опер. Нам треба цього вчитися,

Талантів у нас вистачить для всього світу

Гість редакції — Степан Фіцич, народний артист України, лауреат Міжнародного конкурсу оперних співаків у Софії (Болгарія), соліст Національної опери України. Виконавець партій Петра в опері М. Лисенка “Наталка Полтавка”, Андрія (М. Лисенко “Тарас Бульба”), Андрія (С. Гулак-Артемівський “Запорожець за Дунаєм”), Едгара (Г. Доніцетті “Лючія ді Ламмермур”), Пінкертон (Дж. Пуччіні “Мадам Батерфляй”), Рудольфа (Дж. Пуччіні “Богема”), Фауста (Ш. Гуно “Фауст”), Турріду (П. Масканьї “Сільська честь”), Володимира Ігоровича (О. Бородін “Князь Ігор”), Ликова і Бомелія (М. Римський-Корсаков “Царева наречена”), Андрія Хованського (М. Мусоргський “Хованщина”), Шуйського (М. Мусоргський “Борис Годунов”), Труфальдіно (С. Прокоф’єв “Любов до трьох апельсинів”) та інших. Гастролював у багатьох країнах світу: Англії, Франції, Іспанії, Португалії, Німеччині, Австрії, Угорщині, Польщі, США, Канаді, Індії, Японії, на Канарських островах.

працювати по-сучасному.

— *Під час антрактів в оперному театрі часто звучать інші мови: англійська, німецька, французька, японська тощо. Іноді частіше, ніж українська. Чому?*

— Зала театру постійно заповнена. На вистави ходить дуже багато іноземців. Українську чути рідше через те, що досить дорогі квитки, а наші люди не такі багаті. Оперне мистецтво, взагалі театри у світі переважно дотує держава. Якби квитки здешевити, люди могли б відвідувати спектаклі, підвищували б свій культурний рівень. У нас ще не завжди це робиться правильно.

— *Учителі музичних шкіл скаржилися, мовляв, на жаль, немає дисків, особливо відео, щоб можна було показати вистави дітям у школі. Чула, Ви нещодавно видали свій диск. Чи просто це зробити?*

— Ні держава, ні театр у цьому артистам не сприяють. Видав минулого року диск власним коштом, щоб хоч щось залишилося від моєї праці. Адже вистава пройшла — і жодного сліду. Записав оперні арії української та світової класики, зразки народної музики з народним оркестром. 17 великих речей, приблизно на дві години.

— *Ви багато років займаєтесь підготовкою молодих співаків. Як справи в цій галузі?*

— У Київському національному університеті культури і мистецтв займаюся з молодими співаками. Багато моїх студентів уже працюють у хорі Верьовки, в капелі “Думка”, в театрі, в органному залі. Багато розбіглося по світу. Мої колишні студенти працюють у Росії, Америці, в інших країнах.

— *Як сприймають українську музику за кордоном?*

— Українську народну, оперну музику у світі сприймають дуже добре. Пам’ятаю, одного разу в Мюнхені зал стоячи аплодував 45 хвилин. І так скрізь.

— *Ви народилися в сім’ї, де не було професійних музикантів. Хто допоміг стати на цей шлях?*

— Я народився в горах у Косівському районі Івано-Франківської області. З ди-

Степан Фіцич у ролі князя Шуйського (праворуч)

тинства люблю музику. Моя мама гарно співала. Дідусь, який жив в Америці, дуже добре грав на скрипці. Для того, щоб я навчався музики, моя бабуся, яка одержувала тими грошима 12 карбованців пенсії, 8,50 крб. щомісяця давала, щоб заплатити за музичну школу, де я вчився гри на баяні. Потім закінчив Львівське музичне училище, згодом Львівську консерваторію. Освіту отримав, як і всі в той час, безкоштовно.

— *У Ваших родичів, які не були пов’язані з музикою, у односельців була потреба в музиці, прагнення до високого, до краси.*

— Тоді люди збиралися разом, наприклад, на вечорниці, щоб поспівуватися, показати своє мистецтво, поспівати, потанцювати. Нині представники середнього, а особливо молодшого покоління, коли збираються, співають дуже рідко, переважно слухають. Розвивається споживацтво, а не творчість. Так не тільки в Україні, а й в інших країнах.

А от коли ми були на гастролях у Японії, бачили, що там у вихідні проходить дуже багато національних свят. Збираються в парках, будинках культури, звучить національна музика. Вони національно свідомі, пропагують своє. Нам варто брати з них

приклад. Очевидно, що й держава це підтримує.

— *Ваші улюблені образи, які зіграли?*

— Едгара в “Лючії ді Ламмермур”, Андрія в “Тарасі Бульбі” та ін. Цікаво грати Шуйського в “Борисі Годунові”. Це образ лицеміра, який хитрошами, підступними діями знищив Бориса Годунова й сам став на троні. Для актора тут велике поле діяльності. Люблю грати Андрія з “Тараса Бульби”. Він зрадив громаді, суспільству, державі через свою ліричну натуру. Ця роль глибоко драматична, суперечлива: у Андрієві йде боротьба між його ліричною натурою, великим коханням і сильними патріотичними почуттями, вірністю козацтву, українському народу, якому ладен усе віддати. А в пориві любові стає зрадником. Тут є простір для вираження цього образу, широка палітра.

— *Яке становище в інших операх України: Донецькій, Дніпропетровській, Львівській, Одеській тощо? Чи актори спілкуються?*

— За радянських часів дуже багато їздили на гастролі і ми, й вони. Зараз цього майже немає, бракує коштів. Цього дуже не вистачає. Потрібен обмін думками, ідеями. З друзями спілкуємося, ситуація скрізь майже однакова. Хоч є деяка різниця. Наприклад, у Донецьку, на мою думку, оперний театр навіть більш проукраїнський, патріотичніший, ніж тут. Знаю, що там недавно ставили “Богдана Хмельницького”. А в Києві краще фінансування, багато сильних акторів. Але хотілося б підняти це на вищий щабель, відновити українські постановки.

— *Що для цього потрібно?*

— Щоб підняти рівень творчого життя, і не тільки в опері, повинна розвиватися національна свідомість — і в кожного зокрема, і в очільників держави.

— *Чи будуть колись у нас, як у деяких країнах, свята опери на великих майданах?*

— Це, наприклад, знамениті моцартівські фестивалі в Зальцбургу. Якби у нас започаткувати лисенківські фестивалі, було б добре. Але навряд чи це буде скоро. Спочатку треба, щоб кожен із нас побудував майдан у своїх думках, а потім уже зібратися разом на великий майдан.

У розвинених країнах талановитих дітей підтримують, не лише безплатно навчають, а й платять стипендію. І українців багато вчиться у Відні, в Парижі, їм також допомагають.

— *Це ніби й добре, вони пропагують Україну. Але ми втрачаємо таланти, чудові голоси.*

— Нічого, у нас талантів вистачить для всього світу, ще й нам залишаться. Хай усі бачать, що в нас такі є. Вони там краще пропагують Україну.

По всьому світу співає багато наших людей: Оксана Дика, Людмила Монастирська, Мар’ян Талабал та інші.

— *Нещодавно зменшили у програмах радіо, телебачення квоти для української музики. Кажуть, її не вистачає.*

— Якійсь української музики дуже багато. Зменшили квоти, щоб не пускати українську музику в ефір. Ось і нещодавно Поплавський організував телемарафон — чотири доби поспіль українські виконавці співали “вживу” в ефірі. І то тільки невелика часточка талантів.

— *Чи скоро побачимо державу, про яку мріяли?*

— Інші держави будувалися століттями, виховували людей. 20 років — це небагато. Така велика держава в центрі Європи обов’язково буде реалізована.

— *Що побажаєте нашим читачам?*

— Щастя, здоров’я, натхнення, а головне — правильно мислити, обирати у владу патріотів, щоб наша країна розвивалася й процвітала.

Спілкувалася
Надія КИР’ЯН